

LAISVĖ

WEEKLY
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second
class matter at the
Post Office of Jama-
ica, N. Y., under the
Act of March 3, 1879

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVE—LIBERTY

SAY IT IN

Dalyje Queens apskrityje (N. Y.) \$10.00
Kanadoje \$10.00
Kitur užsienyje 12.00
Jungtinėse Valstijose \$9.00
Pavienio egzemplioriaus kaina 10 centų

PRICE 10c

NO. 36

PENKTADIENIS, RUGSĖJO (SEPTEMBER) 7, 1973

OZONE PARK, N. Y. 11417

METAI 62-iejį

KRISLAI

KANKINIŲ ROLĖJE
SKURDO PAVYZDYS
PAJAMOS GYVENIMUI
PROSTITUČIŲ BIZNIS
NIXONAS NEPADĖJO

J. GASTŪNAS

Karo krankliai ir visokios spalvos "vaduotojai" pergyveno skaudžias ir nelaimingas valandas, kai į Helsinkį susirinko Tarybų Sąjungos iniciatyva sušaukta Europos saugumo konferencija.

Matydami, kad konferencija harmoningai tęsia savo numatytą programą, "vaduotojai" sugalvojo nors patriukšmauti. Suomijos policija tuomet pasodino karštuolius už grobų, kad galėtų ataušti.

Dabar jie bando įtikinti savo nelaimingus sekėjus, kad Helsinkyje jie atlikę "didvyrišką vadavimo darbą" ir dar priedu, užsidėję kankinių vainiką, vėl šaukia prašo misijai finansinės ir moralinės paramos. Tik visa bėda tame, kad visai mažai kas jų beklauso.

Senatinio ginkluotųjų jėgų komiteto narys Harold E. Hughes antai pasakė, kad Gynybos departamentas, klastuodamas rekordus paslėpimui 4,000 bombardavimų Kambodijoje, visai prarado Kongreso ir žmonių pasitikėjimą.

Pentagonas tada norėjo išgauti iš minimo komiteto sutikimą skirti militariniams reikalams bilijonus dolerių. Bet komitete susitiko pasipriešinimą.

Senatorius Hughes smarkiai kovojo prieš elkvojimą bilijonų dolerių militarizmui ir mažinimą fondų įvairiems visuomeniniams reikalams. Nixono administracijos biudžetas yra geriausias visuomenės reikalų skurdinimo pavyzdys.

Federalinės valdžios statistikai apskaičiuoja visai neperdedamai, kad šiuo metu jau reikia \$11,800 pajamų į metus keturių narių šeimai normaliai pragyventi. Bet norint pragyvenimo lygį kiek aukščiau pakelti, tuomet reikia jau \$17,000.

Na, o kaip tenka verstis tokioms didelėms šeimoms, kurių metinės pajamos nesiekia nei pusės tos sumos, žemiau \$5,000?

Atsiminkime, kad turtingiausioje pasaulyje šalyje skurde gyvena desėtkai milijonų žmonių.

Prancūzijoje daugiau kaip 100,000 prostitučių turi kartu išlaikyti apie 15,000 agentų, kurie tam būniui darbuojasi. Vidutinės prostitutės pajamos siekia apie \$5,000 į mėnesį, kurių 70% pasiima kekanamių savininkai. O pragyvenimas, ypač Paryžiuje, nepigus.

Tūkstančiai prostitučių gana skurdžiai verčiasi. Kai kurios jau išvystė kovą ir

Koalicijos demonstracija už darbus ir didesnes algas rugsėjo 8 d.

Chicago. Plati unių koalicija ruošia demonstraciją rugsėjo 8 d. Demonstracija prasidės eiseną 11 val. ryto ant State St. ir Wachter Dr. Atžygiavę į Grand Parką sudarys demonstraciją.

Demonstracijos tikslas kovoti už darbus ir didesnes algas, prieš aukštas kainas, kurios daugiausia nukriaudžia darbo žmones.

Automobilių darbininkų unija mobilizuoja 10,000 savo narių dalyvauti demonstracijoje. Tapatį daro plieno ir kitos unijos. Kviečia visus dalyvauti.

Robert Abrams

Maskvon atvykęs New Yorko Bronxo Boro prezidentas Robert Abrams netikėtai susitikio su keletu newyorkiečių - su teisėju Wm. Kapelmanu, transportacijos autoriteto nariu Harold L. Fisher, buvusiu Queens Boro prezidentu Sidney Leviss ir kitais.

Demonstracija prieš aukštas kainas

Washingtonas. Nacionalinis Vartotojų Kongresas ruošia demonstraciją prieš aukštas maisto kainas ir kviečia vartotojus įparemti.

Demonstracija įvyks rugsėjo 12 d. prie Agrikultūros departamento pastato. Bus reikalaujama agrikultūros sekretoriaus Butzo rezignacijos. Į demonstraciją vyks grupės iš daugelio miestų.

susikūrė savo organizacijas, skelbia streikus.

Prostitucija yra kapitalistinio išnaudojimo ir žmogaus pavergimo sistemos neatiskiriama dalis.

Watergate komiteto pirmininkas Sam J. Ervin visai nepatenkintas Nixono kalba Watergate klausimu ir spaudos konferencijoje aiškiniu.

Senatorius Ervinsako, kad Nixonas visai nepadėjo tyrinėjimui ir kad Watergate pasilieka svarbiausias klausimas Amerikos žmonėms.

Po atostogų rugsėjo 19 d. vėl bus atnaujintas tyrinėjimas.

Automobilių unija ruošiasi streikui

Milwaukee, Wis. Jungtinės Automobilių Darbininkų unijos pildomoji taryba nusitarė pradėti kovą pirmiausia su Chrysler korporacija, kuri vien tik Detroito turi 21 firmą.

Jeigu nebus laiku pasirašytas trijų metų kontraktas, tai Chrysler darbininkai išeis į streiką ir kovos, iki jų reikalavimai bus patenkinti. Vėliau bus pradėta kova su kitomis automobilių kompanijomis.

Komunistai gavo 27,113 parašų

New Yorko valstijoje komunistų kandidatai gavo 27,113 piliečių parašų įrašymui į rinkimų sąrašus.

Valstijos rinkimų įstatymas reikalauja kandidatams gauti 7,500 parašų. Rinkimai įvyks lapkričio pradžioje. Rinkimų vėjus bus tęsiamas iki rinkimų dienos. Parašų rinkimo laimėjimas bus celebruojamas rugsėjo 13 d. Hotel Diplomat, New York, 108 W. 43 St. Pradžia 7:30 val. vakare.

Mokslininkai pasmerkę A.D. Saharovą

Maskva. Tarybų Sąjungos Mokslų Akademijos 40 mokslininkų griežtai pasmerkė mokslininką Andriejų D. Saharovą už taktininkavimą užsienio imperalistams.

Saharovas prieš keletą dienų užsienio spaudos konferencijoje savo namuose Maskvoje kritikavo naminę ir užsieninę Tarybų Sąjungos programą, priešinasi Brežnevo ir Nixono susitarimams tvirtinti pasaulinę taiką. Tuo savo žygiu Saharovas padėjo "reakcingiausiems imperialistiniams rakteliams" kovoti Tarybų Sąjungą.

WASHINGTONAS. Rugsėjo mėnesį Tarybų Sąjungoje lankysis keturių unių laikraščių delegacija, vyriausia susipažinti su TSRS profsąjungų veikla.

Apkaltino Agnew rėmėjus rinkimuose

Annapolis, Md. Grand džiurės apkaltino 7 viceprezidento Agnew rėmėjus, kurie suruošė banketą finansinei republikonų kandidatų paramai.

Kaltina juos apgaulingumu. Finansiniai raportai esą suklustuoti, finansai suvartoti kitiems reikalams.

Po žemės drebėjimo viename Meksikos mieste.

NAUJIENOS IŠ LIETUVOS

"AUKSINIŲ KOPŲ" TARPTAUTINĖJE jaunimo turizmo ir poilsio stovykloje Nidoje iškilmingai rikiuotą dieną buvo skirta Pasaulinio jaunimo festivalio Berlyne rezultatams aptarti. Festivalio garbei suorganizuotas darbo desantas: mašinų kolona su talkininkais išvyko į Neringos miškų ūkį. C. ARDENIS

PIRMOJI VIETA IR PREMIJA vaistinių aplinkos sutvarkymo respublikinėje apžiūroje atiteko Kelmės rajono Užvenčio vaistinės darbuotojų kolektyvui. L. RULINSKAS

SU NAUJOMIS PROGRAMOMIS Plungėje koncertavo "Vilniaus aidų" ir Panevėžio autokompresorių gamyklos jaunimo estradiniai ansambliai. N. SIDORKAITĖ

TĖVO IR DUKTERS KŪRINIŲ PARODA surengta Anykščių "Šilelio" kino teatre. Jai Prienų vidurinės mokyklos mokytojas J. Kastys ir jo dukra L. Kastytė pateikė apie 50 savo dailės darbų. S. VINIKAS

PASISEKIMO SUSILAUKĖ Zarasų rajono Antalieptės

Karščiai kankino

New Yorką ir rytines valstijas karščiai smarkiai kankino rugpiūčio pabaigoje ir rugsėjo pradžioje. Temperatūra kasdien siekė apie 98 laipsnius.

Kai kuriuose New Yorko rajonuose buvo po keletą valandų aptamsinimų, kai elektros laidai buvo "perkrauti" ir sustojo davę elektrą.

WASHINGTONAS. AFL-CIO prezidentas Meany pareiškė: "kadangi mes negalime iš Nixono gauti teisybės", tai Watergate skandalą tyrinėjimas turi būti tęsiamas.

WASHINGTONAS. Administracijos pareigūnai sako, kad maisto kainos ir toliau kils ir infliacija padidės.

apylinkės kultūros namuose įvykęs Telšių meno savi-veiklininkų koncertas. Antalieptės scenoje yra pasirodę taip pat Vilniaus ir kitų miestų atstovai. N. MIKUČIONIS

NAUJOVĖ KLAIPĖDOS GELEŽINKELININKŲ DARBĖ - atsisakyta vagonų sukabinėtojų. Taip šiomis dienomis pradėjo dirbti jau antra brigada. Naujovė per metus leis sutaupyti 8 tūkst. rublių. Traukinių derintojų atlyginimas padidėjo 30 procentų. A. KULEVIČIUS

AŠTUONIASEŠTMEČIO ROGA daug sveikinių susilaukė Leonas Dalis. Kaune tai seniausias "Žinios" draugijos lektorius. Per pastaruosius du dešimtmečius jis perskaitė apie 2,000 paskaitų. T. BALKEVIČIUS

TAUPUMAS - GERO SEIMININKO BRUOŽAS. Kėdainių rajono pramonės įmonės ir organizacijos šiemet jau sutaupė 251 toną valcuotų juodųjų metalų, 140,8 tonos cemento, 2,4 milijono kilovatvalandžių elektros energijos. A. RIMAS

Ieško taikos

Damaskas. Jungtinių Tautų generalinis sekretorius Waldheimas lankosi Sirijoje ir kitose arabų valstybėse. Vėliau vyks į Izraelį.

Waldheimas ieško taikai tarp arabų ir Izraelio pagrindo, nori išvengti naujo militarinio susikirtimo.

PHILADELPHIA, Pa. Čia įvyko pirmas Jungt. Valstijose streikas, kai spauduvų darbininkai susireikavo 1786 m., reikalaudami \$6 algos į savaitę.

MASKVA. Tarybų Sąjungoje paskelbtas įstatymas, reikalaujantis automobiliuose būtinais vartoti apsaugos diržus. Reikalauja ir senieji automobiliams įtaisyti saugumo diržus.

Nixonas atsisakė teisėjo Sirica įsakymą pildyti, dokumentus jam priduoti

Washingtonas. Grand džiurės vyriausias teisėjas John J. Sirica, peržiūrėjęs Watergate specialio prosekutoriaus reikalavimą, nutarė įsakyti prezidentui Nixonui priduoti su Watergate suokalbū susijusius dokumentus teismui peržiūrėti ir tuomet nuspręsti, ar juos perduoti Watergate tyrinėjimo komitetui.

Nixonas pareiškė, kad jis jokių dokumentų teismui neduos. Teismo tarimą jis apeliuos į aukštesnį teismą. Atrodo, kad šis klausimas gali pasiekti ir patį Aukščiausiąjį teismą.

Watergate skandalo tyrinėjimas bus atnaujintas rugsėjo 17 d.

Kissingeris tarėsi užsienio reikalais

Washingtonas. Naujasis valstybės sekretorius Kissingeris pirmiausia susišaukė keletą Amerikos ambasadorių pasitarti užsienio reikalais.

Jis taipgi tarėsi su demokratais senatoriais Mansfieldu ir Fulbrightu dėl Senato svarstymo Kissingerio užgyrimui rugsėjo mėn.

KAIRAS. Dramblys, įsiveržęs į vieną Sudano kaimą, užmušė 11 žmonių ir pavojingai sužeidė tris.

Blusų invazija

Roma, Italija. Blusos užkariavo šį miestą, kuomet daugiausia jis turi turistų ir kitokių svečių. Pirmu kartu tiek daug blusų Romoje atsirado.

Žmonės kasosi visur - autobusuose, teatruose, bažnyčiose, muziejuose. Negali niekur nuo blusų pasislėpti ir apsiginti.

ROMA. Pietinėje Italijoje pasirodė cholera. Užregistruota daug susirgimų ir keletas desėtkų mirčių.

Mėšos pelnagrobius traukia teisman

New Yorkas. Jungtinė Moterų Veiklos organizacija patraukė teisman 18 didžiųjų mėšos kompanijų už nesvietiškai iškeltas kainas.

Moterys reikalauja, kad mėšos kainos būtų žymiai numuštos.

Žemės drebėjime žuvo 500 žmonių

Centralinėje Meksikoje ištikęs žemės drebėjimas užmušė apie 500 sužeidė 1,000 žmonių. Padarė didelius nuostolius.

Drebėjimas buvo jaučiamas Puebla, Veracruz ir Caxaca valstijose.

Šnipinėjo McGoverną

Seymour K. Freidin

Washingtonas. Ilgametis Nixono politinis bičiulis Murray Chotiner prisipažino, kad jis buvo 1972 m. pasamdęs ir apskrų žurnalistą Freidiną už \$1,000 į savaitę nuolat šnipinėti ir kompromituoti demokratų prezidentinį kandidatą McGoverną.

100,000 advokatų dirba taikai

Abidžianas. Ivory Coast respublikos sostinėje šimtai iš 115 šalių advokatų suvyko laikyti dešimtąją metinę įstatymu paremtos Pasaulio Taikos organizacijos konvenciją.

Prie šios tautos organizacijos priguli daugiau kaip 100,000 advokatų, kurie nori pakeisti karą tarptautiniu taikos įstatymu, kurio turėtų laikytis visos pasaulio valstybės.

Indija susitarė su Pakistanu

New Delhis. Indija susitarė ir pasirašė sutartį su Pakistanu. Indija sutiko paleisti 90,000 pakistaniečių karo belaisvių ir taipgi išlyginti 1971 m. kare iškiliusias problemas.

Derybos tęsėsi 19 dienų. Pakistanas sutiko pripažinti Bangladešo respubliką, kuri įsikūrė, kai Pakistanas pralaimėjo karą 1971 m.

20,000 portugalų atsisakė kariauti

Geneva. Pasaulio Bažnyčių Taryba skelbia, kad apie 20,000 portugalų atsisakė kariauti Afrikos kolonijose ir pabėgo vieni į Prancūziją, kiti į kitas šalis. Jų padėtis labai sunki.

Taryba nutarė karo priešams padėti visais galimais būdais. Tarybos nariais yra 263 bažnyčios 90-tyje šalių.

MADRIDAS, Ispanija. Sudužo Jungtinių Valstijų mitarinis lėktuvas. Žuvo 25 žmonės.

LAISVĖ

LITHUANIAN
WEEKLYPUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE
PUBLISHING SOCIETY, INC.
Published weekly (Fridays)

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.
Established April 5, 1911

ANTHONY BIMBA, Editor

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year	\$9.00	Canada, Lat. Amer., per year, \$10.00
United States, per 6 months 5.00		Canada, Lat. Amer. 6 months \$5.50
Queens Co., per year	\$10.00	Foreign countries, per year, \$12.00
Queens Co., per six months \$5.50		Foreign countries, 6 months, \$6.50

Istorinio sprendimo belaukiant

Federalinio teisėjo John J. Sirica įsakymas prezidentui Nixonui suteikti teismui jo pasikalbėjimus su Watergate skandalo "didvyriais", įrašytus juostelėje ir laikomus slaptųjų, nėra paskutinis žodis. Prezidentas atsisako įsakymą pildyti ir kreipiasi į Apeliacijų teisimą teisėjo Siricos patvarkymą panaikinti. Kai šie žodžiai pasieks skaitytoją, Apeliacijų teismo sprendimas veikiausiai jau bus paskelbtas. Nepaisant kuri pusė laimės, kita pusė nesutiks ir kreipsis į šalies Aukščiausiąjį teisimą, kuris vienas galės tarti paskutinį žodį. Jo gi sulauksime tikrai vėliau.

Kai prezidentas Nixonas atsisakė patenkinti Senatino Watergate reikalui tirti komiteto bei valstybės prokuroro Richardson paskirto specialaus tyrinėtojo Cox reikalavimą, tas juosteles parodyti, buvo manoma, kad bus galima kaip nors iš prezidento Nixono juostelių turinį išgauti be pasiekimo Aukščiausiojo teismo. Dabar tų vilčių bei iliuzijų nebėli. Teismuose procesas jau pradėtas.

Ir tai bus istorinis sprendimas. Tokia visų stebėtojų nuomonė.

Kaip teismas savo sprendimu interpretuos Konstituciją? Nejaugi prezidentas yra visagalis, nepaliečiamas ir nepajudinamas, nepaėina po jokiais įstatymais, gali nesiskaityti su Kongresu, su jokiais jo reikalavimais, net ir tokiais atsitiktiniais, kai prieš jį yra keliama sunkūs nusikaltimai? Nejaugi, kol jis sėdi prezidento kėdėje, jis tik sau teatsako už visus savo darbus bei poelgius?

Negalima sakyti, kad prezidentas Nixonas neturi progų Aukščiausiam teisme savo pozicijai laimėti. Reikia atsiminti, kad teismo sąstatas yra žymiai pasikeitęs. Taip vadinamas liberalinis elementas yra žymiai susilpnėjęs. Per keiserius savo prezidentavimo metus Nixonas yra paskyręs net kelis teismo narius. Jie gi prezidento ideologijos žmonės. Ar jie dabar išdrįs prieš savo geradari balsuoti? Teismo pirmininkas yra jo žmogus. Kaip jis laikysis?

Tai visa sužinosime nelabai tolimoje ateityje.

Laukti pakitimai neįvyko

Šiomis dienomis Pekine pagaliau įvyko seniai atidėliojamas Kinijos Komunistų Partijos Dešimtas suvažiavimas. Iš paskelbtų tarimų ir pasisakymų aiškiai matosi, kad "viskas pasilieka po senovę". Buvo manyta, ir plačiai pranašaujama, kad Kongresas nors šiek tiek pakeis partijos vadovybę. Buvo kalbama, kad partijos ilgametis pirmininkas Mao Tse-tungas jau nebe jaunas žmogus, turįs problemų su sveikata ir galvojęs apie pasitraukimą iš vadovybės. Taip pat ir Chou En-lai, jo "dešinioji" ranka, pradėjęs "pavargti". Bet pasirodė, kad visos pranašystės apie kokius nors pagrindinius vadovybėje pakeitimus buvo be pagrindo. Tiesa, į partijos politinį biūrą įtraukti vienas kitas nauji nariai, bet senoji gvardija pasilieka pilnoje kontrolije.

Zinoma, tai grynai vidinis partijos reikalas. Ji turi teisę į tokia vadovybę, kokia jai patinka. Daugiausia dėmesio ir komentarij užsienyje susilaukia suvažiavimo nutartys gairės tarptautiniuose santykiuose. Juk dabar visame pasaulyje plačiai reiškiasi sentimentas už tautų bei valstybių taikų sugyvenimą, už bendradarbiavimą, už sumažinimą ginklavimosi, už ieškojimą būdų visus nesusi-pratimus spręsti pasitarimais ir susitarimais, už bendromis jėgomis išnaudojimą apšvietos, mokslo bei technikos didžiųjų pasiekimų pakėlimui gerovės visiems žmonėms, visame pasaulyje. Juk socialistinis pasaulis yra šių aukštųjų idėjų vyriausias puoselėtojas.

Kaip tik šiandien pačiame šiame socialistiniame pasaulyje reikalingas kooperavimas ir bendradarbiavimas. Bet kaip su didžiosios Kinijos Komunistų Partijos šiuo klausimu linija? Ar jos Dešimtajame suvažiavime buvo pasakyta nors vienas žodis už tokį socialistinio pasaulio vieningumo reikalą? Nebuvo! Kaip tik priešingai. Chou En-lai savo pranešime už Partijos Centro Komitetą dargi storiškai pabrėžė, kad šiandien vyriausias ir pavojingiausias Kinijos priešas esanti didžioji Tarybų Sąjunga. Jungtinės Amerikos Valstijos esančios tik antrasis didžiausias ir pavojingiausias Kinijos priešas!

Jis netgi nesidrovėjo kartoti seną savo prasimanymą, kad Tarybų Sąjungos komunistinė vadovybė esanti revizionistinė, tai yra, pakeitusi arba norinti pakeisti marksizmo leninizmo mokymus, kaip laimėti revoliucijas ir pastatyti socializmą. Tik Mao Tse-tungas, Chou En-lai ir jų draugai esą tikrieji marksizmo-leninizmo išpažintojai ir vykdytojai praktikoje.

Šita prasme Kinijos Komunistų Partijos Dešimtas suvažiavimas atnešė visuose pasaulio pažangiuosiuose žmonių giliausią juomi nusivylimą. Netenka stebėtis, kad kapitalistinio pasaulio spauda gana prielankiai komentuoja jo eigą ir tarimus.

WASHINGTONAS. Bomba sprogo Anglijos ambasadoje ir sužudė sekretorę Norą Murray. Kaltina airius teroristus.

BOGOTA. Kolumbijos lėktuvus susidurė kalnuose. Žuvo 40 žmonių, tarp kurių buvo 4 Jungt. Valstijų piliečiai.

Kas ką rašo ir sako

PREZIDENTAS
VEIDMAINIAUJA

Komentuodamas prezidento Nixono vėliausią pasakytą kalbą, "The N. Y. Times" pastebi:

"Gal nepaprasčiausia prezidento Nixono prakalboje buvo ta vieta, kur jis drąsiai pareiškė, kad tai Watergate sulaikė jį nuo veiksmų tautos skubiausiomis problemomis. 'Antai, pasiūlymai, labai reikalingi jūsų sveikatai ir gerovei, guli nepaliesiti kongresiniame kalėdoriuje', jis pareiškė. Bet tai yra labai keistas pasakymas iš prezidento, kuris vetavo tris iš Kongreso priimtų keturių įstatymų jūsų sveikatos, apšvietos ir gerovės reikalais ir sulaikė fondus".

Vadinasi, mūsų prezidentas veidmainiauja, kai jis kaltina kitus už aplėidimą būtiniausių mūsų visų sveikatos ir gerovės reikalų.

PRAŠO BALFĄ PALIKTI
NEW YORKE

Brooklyno "Vienybėje" (rugp. 10 d.) buvęs BALFo veikėjas Jonas Valaitis straipsnyje "Būti ar nebūti BALFu?" kalba apie toje "veiksnių" įstaigoje suirutę, kilusioje dėl sumanyto išskelti iš New Yorko į Chicago. Kaip žinia, taip padaryti buvo nutaręs Detroito suvažiavimas. Šiandien, girdi, Balfas "pilniausiai 100 procentų susabotuotas - nieko neveikia!"

Jo namas, 105 Grand St., Brooklyne geriausiai tvarkoj, New Yorko mieste įregistruotas \$15,000 vertės. Įstaigos rašomosios mašinėlės, adresografas, drabužiams suspausti (suhėluoti) į pundus sluntimui mašinos - nenaudojamos. Iki lapkričio 10 d. paliktas tik vienas reikalų vedėjas, teismo patvarkymu, tik turto saugotojo pareigoms. O BALFo turto visdėlto dar tebėra apie \$90,000!"

Teismo patvarkymu ar įsakymu išsprendimu šio kėlimo klausimo šaukiamas suvažiavimas lapkričio 10 d. Clevelande. Jonas Valaitis prašo ir ragina BALFą palikti New Yorke. "Kaip būtų gera", jis sako, "kad Clevelando suvažiavimas nubaustuotų BALFą neardyti".

Kaip žinia, Balfas buvo suorganizuotas 1944 metais su tikslu pakenkti mūsų pa-žangųjų Amerikos Lietuvai pastangoms padėti Lietuvai prisikelti iš karo griuvėsių, čia renkant ir stūdinant Lietuvos žmonėms visokią pagalbą formoje rūbų, vaistų, ligoninėms įrengimų, muilo ir t. t. Ir reikia pripažinti, kad jiems tai pasiekti puseitinau pavyko. Daug, labai daug lietuvių buvo jų propagandos sudemoralizuoti ir atsisakė aukoti mūsų Lietuvai Pagalbos Teikimo komitetui.

REAKCININKAI NERIASI IŠ
KAILIO

Kanadiečių laikraštyje "Nepriklausoma Lietuva" dr. J. Kaškelis labai džiaugiasi, kad reakciniai elementai pasauliniu mastu imasi žygių užkirsti komunistinių idėjų plitimui kelią. Girdi:

"Rugpiūčio mėnesio pabaigoje tuo tikslu įvykta Londono (Anglijos) konferencijos, kurios metu buvo priimti atsisan-

tiboševikiško Bloko (ABN) Konferencija ir demonstracijos; 27 rugp. Europos Laisvės Tarybos (EFC), 28-29 Pasaulinė Jaunimo Antikomunistinės (VYACL) lygos penktoji (Europoj pirmoji) rugp. 29 ir rugs. 1 d. Pasaulinės Antikomunistinės Lygos Konferencija (Tai bus 7-ji ir pirmoji Europoje). Rudenį ruošama Luzano specialiai ABN ir E. F. C. žmogaus teisėms ir tautų laisvei apginti konferencija. Toms konferencijoms pasirošimas eina visu tempu ir yra jau užsiregistravusių iš įvairių pasaulio dalių, įvairių tautybių atstovų".

Su komunizmu susidoroti iš Kanados vyksią net 14 atstovų, kurių tarpe busių ir vienas lietuvis, veikiausiai pats dr. Kaškelis.

GARBINGA PAŽANGAUS
LAIKRAŠČIO SUKAKTIS

Pažangiečių laikraštis "Daily World" (rugp. 25 d.) davė net du puslapius atžymėjimui suomių (finų) laikraščio "Tyomies" 70 metų gyvavimo sukakties. Įdėtos ir Amerikos Komunistų Partijos generalinio sekretoriaus Gus Hall pastabos apie tą laikraštį ir jo sukaktį. Kaip žinia, Gus Hall yra suomių ateivių šeimos sūnus. Jo ryšiai supažangųjų suomių judėjimu Amerikoje yra artimi.

Laikraštis "Tyomies" leidžiamas Superior mieste, Wisconsin valstijoje, kur suomių kolonija yra bene skaitlingiausia visoje šalyje. "Tyomies" išėina dukart savaitėje.

Gus Hall pabrėžia, kad "Tyomies" yra darbininkų laikraštis, per visą savo ilgą istoriją puoselėjo darbo žmonių idėjas ir ištikimai, atsidavusiai gynė jų interesus.

Nelengva šiam laikraščiui buvo pasilikti ištikimui savo idėjoms. Buvo labai smarkių spaudimų jį išmušti iš to kelio. Ypač buvo sunku atsilaukti tuoj prieš Antrąjį pasaulinį karą, kai buvo kilęs karas tarp Suomijos ir Tarybų Sąjungos. Šioje šalyje, mūsų Amerikoje, buvo vedama didžiausia propaganda už "vargšę" Suomiją, nors ji tuo laiku buvo pasidariusi Hitlerinės Vokietijos įrankiu prieš Tarybų Sąjungą. Daugelis suomių šioje šalyje neatsilaikė prieš tą propagandą ir stojo Suomiją palaikyti prieš Tarybų Sąjungą. Garbė, sako Gus Hall, kad laikraštis "Tyomies" nepasidavė nacionaliniam šovinizmui ir išsilaikė darbininkiskose pozicijose.

Laikraščiui "Tyomies" lemta dar ilgai gyvuoti, nors, kaip visų tautinių grupių spaudai, ir šiam laikraščiui, dėl senosios kartos greitų re-tėjimo, vis sunkiau darosi išsilaikyti ir tęsti savo misiją.

TELEVIZORIUS ĮSPĖJA
APIE URAGANĄ

JAV pietuose siaučiantieji uraganai-tornado kasmet nusineša nemaža gyvybių. Atsitiktiniai stebėjimai parodė, kad uragano priartėjimą galima pastebėti paprastu televizoriaus ekrane. Prieš audrą televizoriaus ekrane, jeigu aparatas nėra nustatytas tam tikros stoties programai priimti, atsiranda savotiškos juostos.

Kaip niekad gražiai šiemet užderėjo javai Kauno rajono ūkiuose. Iš 18,800 hektarų pasėlių tikimasi prikulti po 35 centnerius grūdų.

NUOTRAUKOJE: kertami žieminiai kviečiai "Taikos" kolūkyje. Pirmame plane - brigadininkė J. Slapšniene, kolūkio pirmininkas A. Domeika ir agronomas P. Surkys. M. GGAJAUS nuotr.

Tai už ką gi juos teisia?

Maskvos miesto teismas las per interviu žurnalui 27 d. pradėję nagrinėti P. Jakiro ir V. Krasino bylą; jie kaltinami nusikaltimu numatytu RTFSR baudžiamojo kodekso 70 straipsnio 1 dalyje.

Pirmajame teisme posėdyje buvo paskelbta kaltinamoji išvada, iš kurios matyti, kad Jakirą ir Krasiną naudojo antitarybinę emigrantų organizaciją "Liaudies darbo sąjunga" (LDS) ir kiti ardomieji centrai.

LDS - organizacija, kuri žinoma, be kita ko, tuo, kad antrojo pasaulinio karo metais ji glaudžiai bendradarbiavo su fašistais. Šios organizacijos emisariai atvykdavo į TSRS kaip turistai ir, kaip liudija Krasinas, "rekomenduodavosi kaip įvairių užsienio žmogaus teisių gynimo komitetų - tarptautinio, Italijos, Flamanijos, Švedijos komiteto ir t. t. - atstovai". Jie nelegaliai gabendavo teisiams antitarybinio propagandinio centro "Posev", kurios didelė dalis buvo spausdinama nelegaliai leistame rinkinyje "Chronika tekuščių sobytij", ir kurią sisteminiai perspausdindavo antitarybinis žurnalas "Posev".

Teismo posėdyje Jakiras ir Krasinas visiškai pripažino savo kaltę.

vadėvos Fakenetis ir Gane-atvirame posėdyje rugpiūčio 27 d. pradėję nagrinėti P. Jakiro ir V. Krasino bylą; jie kaltinami nusikaltimu numatytu RTFSR baudžiamojo kodekso 70 straipsnio 1 dalyje.

Pirmajame teisme posėdyje buvo paskelbta kaltinamoji išvada, iš kurios matyti, kad Jakirą ir Krasiną naudojo antitarybinę emigrantų organizaciją "Liaudies darbo sąjunga" (LDS) ir kiti ardomieji centrai.

LDS - organizacija, kuri žinoma, be kita ko, tuo, kad antrojo pasaulinio karo metais ji glaudžiai bendradarbiavo su fašistais. Šios organizacijos emisariai atvykdavo į TSRS kaip turistai ir, kaip liudija Krasinas, "rekomenduodavosi kaip įvairių užsienio žmogaus teisių gynimo komitetų - tarptautinio, Italijos, Flamanijos, Švedijos komiteto ir t. t. - atstovai". Jie nelegaliai gabendavo teisiams antitarybinio propagandinio centro "Posev", kurios didelė dalis buvo spausdinama nelegaliai leistame rinkinyje "Chronika tekuščių sobytij", ir kurią sisteminiai perspausdindavo antitarybinis žurnalas "Posev".

Teismo posėdyje Jakiras ir Krasinas visiškai pripažino savo kaltę.

(Iš Tar. Lietuvos spaudos)

IŠ LAIŠKŲ

Mielas Drauge ANTANAI ir visi LAISVIEČIAI!

Jau štai ir šioji vasara eina į galą. Praėjo liepos mėnuo, reikšmingas visuomeninėmis ir asmeniškomis sukaitymėmis. Juk Hepos 21 d. Tarybų Lietuvai sukako 33 metai, taigi jau "Kristaus amžių" ji pergyveno ir tvirtai, laiminga žygiuoja toliau. Gi asmeniškame gyvenime liepos 20 d. mudu su GENOVAITE atžymėjome 49-sias savo vestuvinio gyvenimo metines. Išėina, kad gal sulauksime ir "auksinių vestuvių", dar metus išgyvenę.

Pereitą mėnesį su visais respublikos deputatais dalyvavau TSRS Aukščiausiosios Tarybos sesijoje, kurioje buvo priimtas dėl švietimo pagrindų Tarybų Sąjungoje, o taip pat plačiai apsvaistytas švietimo reikalų padėtis. Negalime atsidžiaugti didžiais laimėjimais, kurių švietimo srityje, susilaukę mūsų Lietuvai, Buržuazijos viešpatavimo laikais tik svo-

joti apie tai tegalėjome, kaip tai dažnai pažymiu.

Daugiausiai būnu Vilniuje, nuolat turiu darbo namie. Tik kelis kartus vienai kitai dienai buvau nukakęs į Palangą, kur liepos pabaigoje įvyko kaip ir visos mūsų skaitlingos šeimos suvažiavimas.

Šiomis dienomis palaidojome mielą Žmogų - BRONISLAVĄ GIRIENĘ, poeto LIUDO GIROS našlę, rašytoją V. SIRIJOS-GIROS motiną. Jaunystėje ji buvo viena pirmųjų saviveiklinių artistų, vaidinusi Vilniaus "Rūtos" draugijos vakaruose. Kaip LIUDO GIROS žmona, ji artimai bendravo su rašytojų ir menininkų visuomene Kaune. Karo metu su drauge suvyru buvo pasitraukusi į Tarybų Sąjungos gilumą, gyveno Balachnoje, kur kūrėsi Lietuvos divizija, paskui Maskvoje. Po karo sugrįžo į Vilnių, kur 1940 m. liepos 1 d. mirė LIUDAS GIRA, Pergyvenusi savo vyrą 27 metais, B. GIRIENĖ mirė beveik 85 metų sulaukusi. Jipalaidota Antakalnio kapinėse aukštame kalnelyje, netoli tos vietos, kur Jūsų ilgametės bendradarbės S. SASNOS kapas.

Kaip tik tų laidotuvių dieną išgirdome kitą liūdą naujieną apie tragišką pianisto GYČIO TRINKŪNO mirtį. Jis drauge su dainininke KAUKAITE pernai koncertavo Jūsų šalyje, turbūt teko susitikti. Nelaimė įvyko besimaudant Zalajame ežere, ties Vilniumi, kur jis nuskeno. Labai gaila tokio gabaus muziko.

Dabar Lietuvoje pati rugpiūtė. Oras geresnis negu pernai. Dabar daugiausiai saulėtos dienos, palankios derliaus nuėmimui. Bet dažnai užėina ir lietus. Tikimės, kad derlius bus geresnis už pernykštį.

Užvakar buvau susitikęs su mielu floridiečiu JONU SMALENSKU, jau ilgoką laiką esančiu Lietuvoje, daug apvažinėjusi. Nežiūrint savo 85 metų, jis dar tvirtas ir greitas, mėgsta daug vaikščioti. Įdomu buvo paklausti jo pasakojimų apie pažangiečių veiklą Floridoje, kur jų nemaža susispietę.

Malonu pasveikinti Jus su miela ILZE mūsų šeimos vardu ir perduoti linkėjimus visiems Laisviečiams, tiek Redakcijos - Administracijos darbuotojams, tiek skaitytojams.

Viso geriausio!

JUSTAS PALECKIS

Potvyniuose žuvo
2,300 žmonių

Karačis. Pakistane potvyniai apsmė kai kuriuos tirstai apgyventus rajonus palei Indus upę. Žuvo daugiau kaip 2,300 žmonių.

Daugiau kaip 15 milijonų gyventojų paliko be pastogės. Nuostoliai siekia šimtus milijonų dolerių.

Balandžių pavojus

Venecija, Italija. Daugiau kaip 180,000 miesto centre gyvenančių balandžių baisiai teršia ir ligas nešioja.

Miesto pareigūnai nusitarė iškraustyti balandžius į priemiestį, kur įtaisė jiems penėjimo vietas. Taipgi nusitarė daugelį jų sterilizuoti.

NEW DELHIS. Visoje Indijoje ruošiamos iškilmingos pramogos tikslu sveltinti Indijos ir Tarybų Sąjungos taikos, draugiškumo ir kooperacijos sutartį.

Sugrižome iš tėvynės

Svečiavomės Lietuvoje pilnas tris savaites. Apkeiliavome kaimus ir miestus. Kėlėme tostus ne tik su giminėmis, bet ir su visuomenininkais bei profesionalais, linkėjome vieni kitiems sveikatos ir laimės. Šilti rankos paspaudimai, naujos pažintys su daugeliu naujo gyvenimo-socializmo kūrėjų, sekė diena iš dienos.

Didžiulioje keliavime automašina, bet kartą tarp Vilniaus ir Lentvario, kuris randasi už 18 kilometrų, keliavome traukiniu. Tai buvo proga susipažinti su šalies transportacija, kuri nė truputį ne prastesnė už Amerikos, ir prieinamesnė kaimui.

Ot, ir prisiminiau praeitų laikų, kada 1933 metais aš parvykau į Lietuvą ir važinėčiau traukiniais. Tada ne kartą mačiau vyrus ir moteris, įeinančius į traukinį, basomis kojomis. Šiuo laiku visi keleiviai gražiai pasipuošę. Jų apranga ne drižulio (?-Red.) ar storumilo, bet geros rūšies medžiaga.

Atmenu, kaimiečiai, prisitaikant. Ir mano tėvelį, devėjo storo mlo namų austą miline. Jie kaip gyvi nepasirio kaklaraiščio, ir jie būtų sakę, kad tai "nelabosios dvasios išmisas". O šiuo laiku kaklaraiščis madoje. Madoje laikrodėlis ant rankos. Svarūs bateliai ir knyga arba portfelis po pažasčia. Lietuva išaugo. Ji jau ne paprasta, ne kaimietiška, o miestietiška, inteligentiška. Smetoninė inteligentija pabėgo į užrubežį su Hitlerio rudmarškiniais, manydama, kad be jos Lietuva pražus. . . . Bet jinepražuvo, ir dar pažengė šuoliais pirmyn. Išaugo miestai, elektrifikuotas kaimas, išvystyta agrikultūra, paliuotsavo nuo darbų plemenis, pusbernius ir pusmerges, leidžia "proletariato" jaunimui mokslintis. Dabar visur vadovybėje, palyginamai, jauni žmonės su lankščiomis mintimis, beiešką vis naujų kelių, naujų pagerinimų gyvenimui, laimėjimų laudžiai. DZOKELIS

"LAISVĖS" REIKALAI

Aukos nuo rugpjūčio 14 d. iki rugpjūčio 31 d.:
Iš St. Petersburg, Fla. gavome sekamą laišką su \$45.50 iš J. P. Stančiko (Stanley):

"Man minint savo gimtadienį, svečiai auokojo į "Vilnius" ir "Laisvės" fondus sekamai:

John Stančikas \$20.00

Po \$5.00: V. Smalstienė, V. Paulauskas, N. Sereika, W. Dubendris, J. ir T. Lukai, D. Mikalajūnas, E. Escenia, V. ir E. Valley, J. Greblikas.

Po \$2.00: J. P. Stančikai, K. Pakšys, W. M. Zukai, J. P. Blaškai, W. K. Kelley, M. Purvėnas.

Po \$1.00: J. P. Brass, A. Jurevičienė, A. Petkūnas, A. Straukas, N. Lenigan, H. Žilinskienė, B. V. Casper, A. Antanavičius, A. Bruwer, J. White, P. Semen, E. M. Kruger, J. Puišis, H. Šalūnienė.

Surinkome \$91.00 ir padaliname per pusę, po \$45.50, "Vilniai" ir "Laisvėi".

Per "Laisvės" pikniką, Forest parke, Woodhaven, N. Y., auokojo per A. Bimbą:

Pranas Varaška \$20.00

Petras Bieliauskas 10.00

Valys Yonaskas 10.00

Jonas Mikaila 7.00

A. Bel 5.00

Mary Adams, Great Neck, N. Y. \$ 5.00

J. Beleckas 2.00

Per Ieva Mizarienę auokojo:

Charles Meškėnas \$10.00

Antanas Karch 5.00

Kitos aukos:

Agota Norkienė, San Francisco, California, per M. Baltulionytę \$100.00

K. ir V. Milinkevičiai ir dukrė Eldana Imilkowski, Brooklyn, New York, vietoje gėlių vėlionio P. Bieliausko prisiminimui \$ 76.00

A. Sapiega, Troy, N. Y., kuris išvyko apsigyventi Lietuvoje, auokojo du Namu Bendrovės Šėrus po \$25 ir keturis "Laisvės" šėrus po \$5., viso . . . \$ 70.00

Kostancija Muglianienė, Oakland, California, per A. Tarašką, gimtadienio proga . . . \$ 50.00

Mildred Friberg, Miami Beach, Fla., prisiminimui mirusių Vinco ir Elenos Savukynų tėvelių ir sesutės Onos \$ 50.00

Mary Zeakus, Silver Spring, Md. 19.00

Anna Quater, New York City 11.00

J. P. ir Margaret Miller, Seminole, Fla. 10.00

Paul Bukis, Vancouver, B. C., Canada 10.00

Julia Anskienė, Brooklyn, N. Y., prisiminimui vėlionio Petro Bieliausko, vietoje gėlių \$ 10.00

Wm. Kulik, Tillson, N. Y. 6.00

Caroline Ramatis, Berlin, Conn. 4.00

Mrs. P. Matatis, Hellertown, Pa. 3.00

J. P. Koch, N. Miami Beach, Fla. 1.00

Su pradžia rugsėjo, iki 5 d. gavome:

Mary ir Mike Bartkus, Benld, Ill. \$ 50.00

Iš Philadelphiaus pikniko aukų gavome per A. Bimbą: Philadelphiaus Lietuvaitė \$300.00

A. Lipčius 10.00

N. Dudonai 10.00

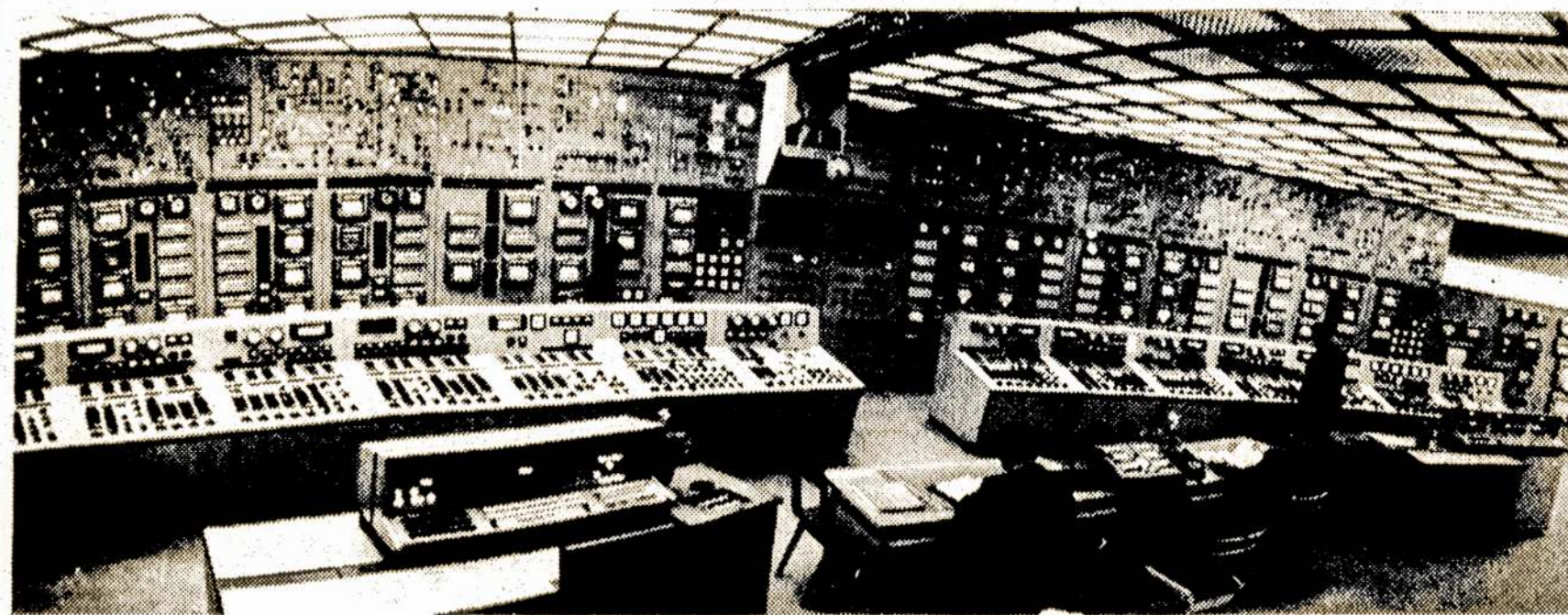
Darutė Murelienė 5.00

James Shashkas 1.00

Prenumeratomis per A. Bimbą gauta \$9.00, o per H. Feifertienę \$57.00. Taipgi per Feifertienę gauta \$19.00 "Laidies Balsui".

Viesiems tariame širdingiausių padėkos žodį.

ADMINISTRACIJA

Lietuvos šiluminėje elektrinėje netrukus bus paleistas aštuntasis energetinis blokas, kurio galingumas 300 tūkstančių kilovatų. Paleidus šį paskutinį energobloką, elektrinės galingumas pakils iki 1,8 milijono kilovatų.

Nuotraukos: vienas elektrinės valdymo pultų.

A. BRAZAČIO nuotrauka

Skaičiai, tarytum komplimentai

Lietuvos centrinė statistikos valdyba pranešė, kaip per pirmąjį 1973 metų pusmetį dirbo respublikos pramonė, kas padaryta žemės ūkyje, prekyboje, socialiniame aprūpinime, kokios permainingos įvyko kultūriname gyvenime. Visi šie rezultatai paskutinėmis liepos dienomis paskelbti respublikiniuose dienraščiuose. Statistikos darbuotojai su jėms būdingu kruopštumu pateikė 407 skaičius, kurie, be jokios abejonės, duoda išsamų liaudies ūkio ir kultūros vaizdą.

Zinomas Tarybų Sąjungoje ekonomistas, Lietuvos TSR Mokslų akademijos Ekonomikos instituto direktorius profesorius Kazimieras Meškauskas, komentodamas pusmečio darbo rezultatus, pasakė, kad jie galėtų patenkinti ir patį reikliausią šeimininką. Dirbta iš tikrųjų gerai.

Pramonės gamyba, lyginant su praėjusių metų pirmuoju pusmečiu, padidėjo šešiais procentais, vadinasi, auga sparčiau, negu buvo planuota. Kaip niekada daug pagaminome elektros energijos - net 4,7 milijardo kilovatvalandžių. Dabar jos visiškai užtenka respublikos poreikiams, atsirado galimybė perteklių parduoti kaimynams - latviams, estams, baltarusiams.

Jeigu elektra - pramonės duona, ir jos, kaip matome, pakanka, tai žemę maitina trąšos. Ir jų užteko: patys pasigaminome 918 tūkstančių tonų mineralinių trąšų, antra tiek buvo sukaupia organinių. Vadinasi, ir iš žemės metų pabaigoje galime, kaip sakoma, šio to tikėtis, juo labiau, kad ir žieminiai, ir vasarinius užderėjo labai gerai. Specialistai paskaičiavo, kad vidutinis grūdinių kultūrų derlingumas respublikoje turėtų peršokti 26 centnerių iš hektaro ribą. Bet apie šiuos rezultatus išgirsime metų pabaigoje. Palaukime.

O štai statybų duona - cementas. Naujosios Akmenės krosnys jo prisako per pusmetį milijoną tonų. Ar ne todėl ir pastatyta įspūdingai daug: 10 tūkstančių butų miestuose, beveik 3 tūkstančiai namų kaimė. Čia jau nekalbama apie parduotuves, mokyklas, vaikų daržėlius, ligonines. Per metus jų paprastai pastatoma dešimtims, o tai statistikų suvestinė aiškiai per menkiskaičiai. Užtat jie pateikia absoliučius skaičius: valstybiniai kapitaliniai įdėjimai pirmajame pusmetyje sudarė 430 milijonų rublių. Daug tai, ar mažai? Palyginimui galima priminti, kad Kauno HES kainavo 42,5 milijono rublių. Išėitų, jog per pus-

metį pastatyta dešimt tokių elektrinių.

Išaugo tų prekių gamyba, kurių paklausa vis tebėra didelė: buitinių šaldytuvų, labai gerų rūšių audinių, brangių kailių, kilimų, baldų, televizorių. O štai radijo imtuvų gamyba sumažėjo. Pasirodo, jų jau susidarė perteklius. Lietuvos Valskybinio televizijos ir radijo komiteto pirmininkas J. Janušis prieš kelias dienas pokalbyje su ELTOS korespondentu kaip tik ir pabrėžė, kad radijo imtuvų gyventojai pirkę ne tiek daug, kiek anksčiau. Kodėl? Respublikoje jau dabar yra milijonas radijo aparatų, neskaitant tranzistorinių. Dėl tos pačios priežasties sumažinta magnetofonų, kai kurių rūšių avalynės, bei kitų prekių gamyba.

Na, o ką padėjome ant savo stalo? Duonos mums jau užtenka geras dvidešimtmetis, todėl apie ją ir kalbėti nėra ko. Taigi mėsa. Per pusmetį vien pramonės įmonėse perdirta 121 tūkstantis tonų (arba po 34 kilogramus kiekvienam iš 3 milijonų 247 tūkstančių Tarybų Lietuvos gyventojų). Kiek jos išauginta ir sunaudota privačiame ūkyje, statistika pasakytų, suprantama, bejėgė. Specialistai galvoja, kad antra tiek. Toliau - pienas: 198 tūkstančiai tonų, irgi be privataus ūkio. Ir dar 19 tūkstančių tonų sviesto, 6,3 tūkstančio tonų riebių sūrių.

Ir dar keli skaičiai, taip sakant, smalsumo dėlei. Pasigaminome kiekvienam gyventojui po pusantros cigaretės, bet šito buvo aiškiai per mažai ir užtat dar dešimt kartų tiek teko atsivežti iš svetur. O štai alų geriamo tik savą. Ir nemažai geriamo - per pusmetį - net 54 milijonus litrų.

Respublikos darbo žmonės daug pirkė. Prekių apyvarta valstybinėje sistemoje ir kooperatyvuose pasiekė 1,3 milijardo rublių. O pirkto todėl, kad ir uždirbo daugiau, negu kada nors. Vidutinis darbininkų ir tarnautojų darbo užmokestis per mėnesį sudarė 132 rublius, kolūkioje jis faktiškai buvo dar didesnis.

Pabaigai - keli skaičiai apie žmones. Jau sakėme, kad liepos 1 d. Lietuvoje buvo 3 milijonai 247 tūkstančiai gyventojų. Milijonas su ketvirčiu dirbo liaudies ūkyje, 992 tūkstančiai mokėsi, iš jų 600 tūkstančių bendrojo lavinimo mokyklose, 125 tūkstančiai - aukštosiose ir specialiosiose vidurinėse mokyklose. Tiek daug besimokančių irgi niekada neturėjome. O juk kur žmonės mokosi - to krašto ir ateities šviesi. . . . B. BUČELIS

Lietuvos premijų laureatai

Pasakoja Respublikinių literatūros ir meno premijų komiteto sekretorius, Kultūros ministerijos meno reikalų valdybos viršininkas R. JAKUČIONIS:

Laureatų vardai gerai žinomi skaitytojams ir meno mėgėjams.

Rašytojų atstovas šiemet sąrašo tėra vienas. Tai - Paulius Širvy, nuoširdus lyrikas, poetas-karys, savo eilėse nuolatos grįžtantis į rūščius Didžiojo Tėvynės karo metus, įtaigiai apdainuojantis meilę, tėviškės gamtą. Toks jis ir apdovanojame rinkinyje "Ilgeysys - ta giesmė". Poetas šiemet gauna jau antrą labai garbingą apdovanojimą - anksčiau jis tapo tradicinio "Poezijos pavasario" laureatu.

Algis Bražinskas, dažnai dar vadinamas jaunuuoju kompozitorium, savo kūryba užsirekomendavo kaip subrandęs, savitą stilių turintis menininkas. Premiją jam pelnė pamėgtas chorinis žanras, nors kompozitorius yra sukūręs nemažai ir simfoninių, kamerinių kūrinių, instrumentinių pjesių. Jo vokaliniai kūriniai bene dažniausiai skamba per radiją, koncertų estradose, dainų šventėse, "Lietuvos" ansambliis apkeliaavo su jais daug svečių šalių. "Septynios baladės mišriam chorui" (žodžiai V. Bložės) praėjusiais metais pripažintos populiariausiuosiuose lietuvių kompozitoriaus kūrinių, o antras premijuotas kūrinys - kantata "Brolių milžinų šalyje" pirmą kartą nuskambėjo visai neseniai, per iškilmingą Tarybų valstybės 50-mečio minėjimą, Vilniaus Sporto rūmuose, ir nuskambėjo tikrai įspūdingai.

Zodis "vargonai" mums jau seniai asocijuojasi su LTSR nusipelnusiojo artisto Leopoldo Digrio vardu. Premija jam paskirta už 1971-1972 metų koncertų programą ir lietuviškos vargonų muzikos propagavimą. Vien tuo laikotarpiu mūsų vargonininkas plačiai koncertavo ne tik Tarybų šalies miestuose, bet ir Demokratinėje Vokietijoje, Danijoje, VFR.

Rūta Staliliūnaitė Manau, ne vienas žiūrovas abejingas neišsėina iš spektaklio, kuriame pamatė ją - Barborą, Kleopatrą, Norą, Jurgą, Tolgonai. . . . Ši sąrašą galima būtų tęsti ir tęsti. Kiek vaidmenų - tiek ryškių gyvenimų. Tikrai pelnytai ši talentinga Kauno dramos teatro aktorė užėmė garbingą vietą greta anksčiau laimėjęs. Pirmą Kryžkalnyje išaugo vienas įspūdingiausių Tarybų Lietuvoje monumentų Tarybinės Armijos kariams išvadotojams. Kryžkalnis netruko tapti iškilmingu priesaikų, garbingų susitikimų vieta. Trys jo kūrėjai - bronzinės moters figūros ir baretlėjų autorius respublikos liaudies dailininkas Bronius Vyšniauskas, vitražistas Kazys Morkūnas ir architektas Vytautas Gabriūnas - taip pat šių metų laureatai.

Silvestro Džiaukšto drobės parodų lankytojų akį traukia sodriu koloritu, meistriška kompozicija, drąsų potėpiu. Tapytojas ištikimas teminiam paveikslui, kurio herojus dažniausia - paprastas, grubokas iš pirmo žvilgsnio kaimo, žmogus. Dailininkas vaizduoja jį dirbantį, kuriantį, bet dar dažniau - rūščioje pokario klasių kovoje besigrumiantį už gimtąją žemę, teisę gyventi. Apie tai liudija jau patys paveikslų pavadinimai: "Aktyvisto žuvinimas", "Partizanų naktys", "Šūviai iš miško", "Liaudies gynėjai" ir kt.

Už "Herų Mantą" - pirmąjį lietuvišką istorinį dviejų serijų filmą - apdovanota grupė jo kūrėjų: Marijonas Giedrys - režisierius, Jonas Tomaševičius - vyriausiasis operatorius, Saulius Šaltenis - scenarijaus autorius, taip pat pagrindinių vaidmenų atlikėjai Eugenija Pleškytė ir Antanas Šurna.

MAŽIESIEMS ATIDAVUSI ŠIRDIES ŠILUMĄ

Sonė Pipiraitė 1932 m. baigė Tauragės mokytojų seminariją ir pradėjo sunkų pradžios mokyklos mokytojos darbą Zemaitijos kaimuose. Tačiau jai tolesnis likimas lėmė ne kelių švietėjos darbą gimtosios apylinkėse, bet ilgametę emigraciją: 1939 m. S. Pipiraitė išvyko į JAV lankyti giminių ir, įsilepsnojęs Antrajam pasauliniam karui, nebegalėjo grįžti į namus. Taip ji ir liko Čikagoje, kur iškėjęs už graikų kilmės amerikiečio Henrio Tomaro ir kur tęsė švietėjišką veiklą plunksnos baruose - pasirinkusi pedagogės pašaukimą ir pasiryžusi atiduoti širdies šilumą mažiesiems lietuviams, ji visus savo sugebėjimus paskyrė vaikų literatūrai.

S. Tomarienė pati sunkiai tapo mokytoja, tačiau, ir įsigijusi specialybę, ji nenutolo nuo vargo žvilgančių kaimo pedagogų, jie sekė į klasę ir mokyklos klėme, kur rinkosi valdėčių vaikais. Todėl patys įspūdingiausi S. Tomarienės sunkumai, kai 1970 m. viešint Tarybų Lietuvoje, įvyko kaimo mokyklose. Jai mačiau stebino žemaitės gimtumo išaugusios švietos ir erdvios mokyklos, gražiai ir tvarkingai pasirėdę kaimo mokyklai, ji džiaugėsi didžiuliais pasiekimais gimtosios vietos. Į visa tai ji žvelgė nuostabiomis akimis, atvirai lygindama švietimo kaimo vaikų nūdieną su realiais savo mokytojavimo metų sunkumais. Ji vietos mokytojams aiškino, jog tokių švietis klasių, kaip Upynioje, Šilalėje ir kitų jos kadais gerai pažintų vietų mokyklose, nėra ir daugelyje amerikiečių didmiesčių mokyklų.

Tai buvo jaudinančias S. Tomarienės sunkumai su tėviškės dabartimi, kuri pasirodė dar šviesesnė, prisiminus jos pačios praeitį mokyklinius metus. Juos paryškino ir tai, jog po daugelio metų į ją tą kartą vėl pažvelgė sulinkusios senos gimtosios trobos pavargęliški langai. Pajūrėlyje, kur ji išvydo pasaulį 1913 m. rugpjūčio 19 d.

Tai jau gimtasis vietos po 30 metų išsiskyrimo S. Tomarienė grįžo ne kaip eilinė kaimo mokytoja. Ir Zema-

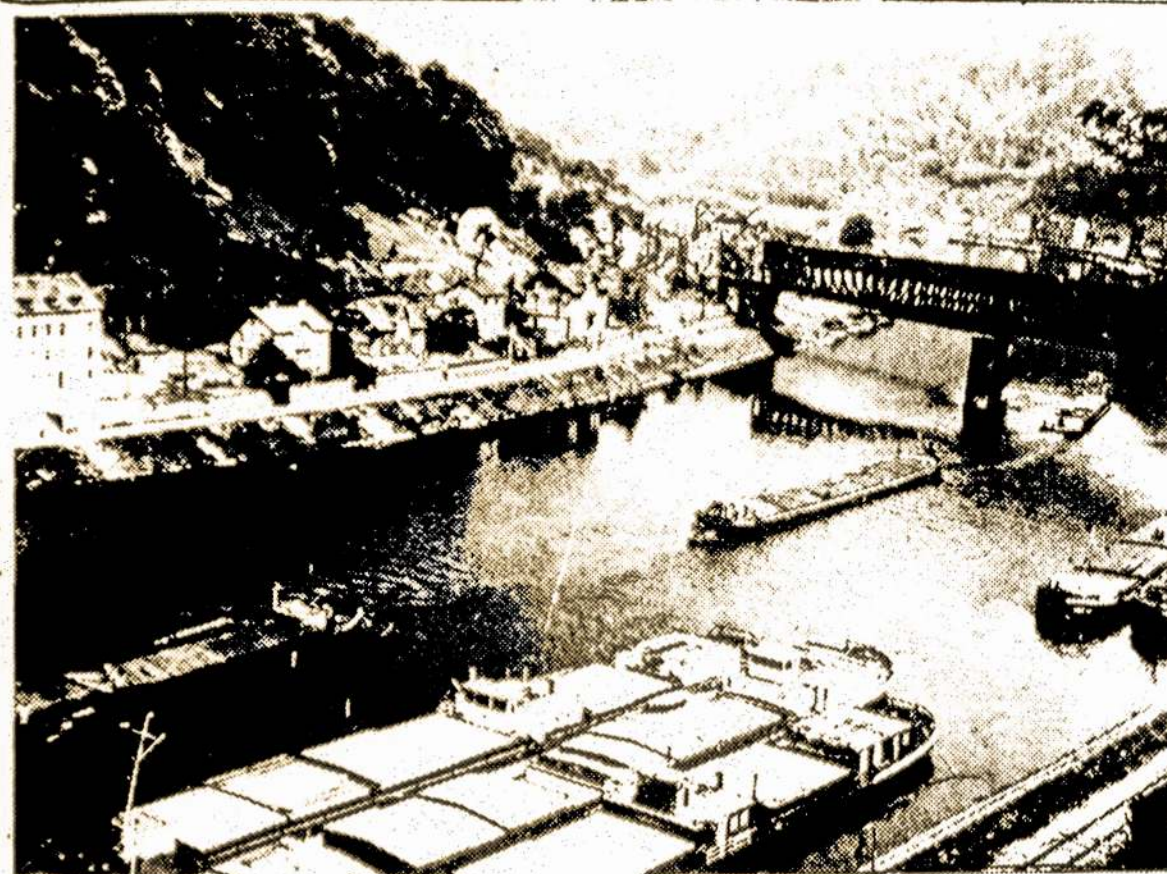

tijos moksleiviai žinojo jos vardą: tarp Lietuvos skaitytojų jau buvo pasklidęs visas pluoštas S. Tomarienės knygų. Jose ji vaikams atidavė tą pačią širdies šilumą, kurią jiems pašventė jau tada, kai ryžosi rinktis be galo sunkų kaimo mokytojos pašaukimą.

S. Tomarienė Lietuvos kultūriname gyvenime išsiskiria ir tuo, kad ji buvo bene pirmoji iš pokarinės emigracijos aplinkos autorių, kurie pasiryžo spausdinti savo knygas Tarybų Lietuvoje. Jau 1961 m. Vilniuje išėjo jos knygelė vaikams - „Trys lepiniai pagyrinai“, o po to sekė viena po kitos Vilniuje išleistos S. Tomarienės knygos. Čia, Tarybų Lietuvoje, ji surado dėkingą ir nuoširdų skaitytoją.

60-mečio sukakties išvakarėse S. Tomarienė gyvena dar vieno sunkumo su gimtuoju kraštu ilgesu. Giliam dvasiniam ryšyje su gimtuoju Lietuvos skaitytoju S. Tomarienė rado savo literatūrinio-pedagoginio darbo prasmę, ir bėleka jai palinkėti naujų šios švietos prasmės įsikūnijimų.

VYTAUTAS KAZAKEVICIUS

Vaizdas iš Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos.

Nepaprastas žmogaus likimas

PROF. J. PETRAITIS

Vieną gegužės šeštadienį Lietuvos Žemės ūkio akademiją aplankė gana skaitlinga lenkų ekskursija. Kalbėdamas su ekskursantais, aš atkreipiau dėmesį į skoningai apsirengusį, inteligentišką senuką su balta kaip sniegas didele patriarcho barzda, kurio krūtinę puošė labai gražūs užsienietiški ordenai. Mūsų žvilgsniai susitiko, ir senukas, matyti pažinęs mane, nuleido akis. Jo veidas, ypač akys man pasirodė pažįstami. Aš stengiausi prisiminti tą senuką, bet ne prisiminiau. . .

Ryt dieną – sekmadienį aš sėdėjau Kaune Laisvės alėjoje ant suolo ir skaičiau knygą. Nepastebėjęs manęs, pro mane praėjo vakarykščias senukas drauge su aukštu turtingai apsirengusiu jaunuoliu ir jaunute liekna moterimi, savo išvaizda primenančia 1936 metų paryžietę – „grazuolę“, pas kurią nebuvo nieko natūralaus, – viskas buvo dirbtina (nudažyta, nuteplota, suramstyta), pradedant šviežiaus kraujo spalvos ryškiai raudonais garbanuotais galvos plaukais ir baigiant ilgais smailiais aštriais kaip panteros nagais, – viskas buvo taip nudažyta, kad priminė caro Nikolajaus dvaro dailininko išmargintą velyninį klausinį. Jie visi trys priėjo prie gerai užsilaukusio trijų aukštų prieškarinio namo ir sustojo. Čia senukas ką tai parodė ir papasakojo, o jaunieji klausėsi. Paskui dama nufotografavo stovinčius prie namo abu vyriškius.

BUVĘS KAUNO MILIJONIERIUS

Tuo laiku pro šalį ėjo senas kaunietis – mano studentavimo laikų draugas Jakučionis.

– Ar Tu pripuolamai nežina, kam priklauso šis namas prieš karą, – paklausiau aš Jakučionio.

– Kaip nežinai? Nagi šiauliečiui milijonieriui – pirkliui, „Sem-lino“ savininkui. Tai jo dukters pasoginis namas. . .

„Sem-lino“ savininkas! . . . Iš nustebo aš net pašokau. Tai tas pats šiaulių pirklys-milijonierius teisės mokslų daktaras Šifmann, kuris 1935 metais siūlė man tarnybą su ministeriška alga. . . Buvo taip.

1930-1939 metais aš vadovavau Žemaičių veislės arklių valstybiniam žirgynui Gruzdžiuose (26 km nuo Šiaulių). 1935 metų

DVIGUBAI DIDESNĖ ALGA

Šifmann pagalvojo ir tarė:

– Pagal Lietuvoje veikiančius įstatymus už 10,000 litų gryo pelno kooperatinė įmonė moka 1,000 litų valstybinių mokesčių; akcinė bendrovė už tą patį pelną moka jau 2,500 litų, o privati įmonė – net 5,000 litų. . . Paversti savo įmonę kooperatine net formaliai mes nepajėgsime, o paversti akcinė bendrovė mes galime. Todėl aš prikalbėjau tėvą mūsų įmonę iš privačios paversti į akcinę bendrovę. Aš būsiu valdybos pirmininkas, Makunis – tarybos pirmininkas, Slezinas – revizijos komisijos pirmininkas, buhalteriu paliks dabartinis buhalteris Moisej Chodoš, o vyr. direktoriumi kviečiame Tamstą.

Tamstos metinė alga 26,000 litų (2,5 karto daugiau už dabartinę Tamstos algą) plius atlyginimas už dalyvavimą tarybos, valdybos bei revizijos komisijos posėdžiuose, kuris sudarys dar apie 2,000 litų metuose. Ogi dar procentas nuo gryo pelno. . . Mūsų akcininkais bus ne tik žydai, bet ir lietuviai, kaip Mataitis, Samaška. . .

– Iš tiesų akcinė bendrovė: tėvas, sūnus, ir keturi žentai, – tariau aš, – aš maniau, kad pinigų čia vėlais pinigų nemėto, dabar matau, kad klydau ir tą mano nuomonę prisėsiu pakelsti: aš esu agronomas – zootechnikas, o ne komersantas, ne inžinierius technologas ir net ne agronomas-lininkas. Su liniais bei jų perdirbimu aš neturiu nieko bendro, ir iš manęs jums nebus jokios naudos.

AUKŠTOS REKOMENDACIJOS

– Kodėl kviečiame Tamstą? Ministeris pirmininkas agronomas Tubelis ir Žemės ūkio ministeris agronomas Aleksa Pieno centro susižiavime pareiškė, kad Tamsta – vienas iš trijų gabiausių Lietuvos agronomų, ir apgaulestavo, kad Tamstos socialistinės pažiūros trukdo Tamstai iškilti į viršūnes. Tamstos socializmas mus nebaugina. Priešingai, su laiku jis gali būti naudingas mums, ūkininkams Tamsta didelis autoritetas. Tamstai pėrėjus dirbti pas mus, mūsų įmonė galės supirkti žymiai daugiau linų bei sėmenų, o tas padidins įmonės apyvartą ir pelną. Mūsų viskas apskaičiuota. . . Žinokit, kad velniui prekybininkas nieko nedaro. . .

– Ar ponas daktaras ne per daug atviras? Ar Tamsta nepagalvojai, kad su Tamstos pasiūlymu aš galiu nesutikti. . .

– Ką Tamsta, pone agronome? Jog 26,000 litų – tai 2,600 auksinių dolerių. . . Auksas ant žemės nesimėto. . . Jog tai ministeriška alga. Mes pasirašysime su Tamsta sutartį, kur įsipareigosime atleisdami iš tarnybos sumokėti Tamstai pirmyn pusmetinį atlyginimą (13,000 litų). Girdėjau, kad profesorius A. Rimka kviečia Tamstą į Vytauto Didžiojo universitetą dėstyti žemės ūkio ekonomiją ir ruošti privat-docento habi-

litaciją. Tam mes neprieštarausime, nes pas mus Tamsta turėsi nedaug darbo.

Man nesutikus, „Sėmlino“ direktoriaus postą užėmė atsargos generolas Čaplikas, prieš tai kalbėjusius vadinęs žyberniais. Tai buvo paskutinis prieškarinis mano susitikimas su daktaru Šifmann.

NET PO 30 METŲ!

Praslinko virš 30 metų, ir daktarą Šifmann, atvykusį iš Lenkijos į Kauną, vėl sutikau. Pirmadienį daktaras Šifmann sėdėjo mano kabinete ir pasakojo savo liūdną praeitį. Štai ji. – Mano tėvą, motiną, seseris ir žmonos gimines su visomis šeimomis, kaip ir visus Lietuvos žydus, sušaudė hitlerininkai 1942-1943 metais. Mane sušėma antrasis pasaulinis karas užklupo Londone. Per vokiečių pirmąjį Londono bombardavimą žuvo mano visa šeima. Aš likau vienas. Žuvus šeimai, aš pasiryžau keršyti hitlerininkams ir išvažiavau į Prancūziją.

– Kodėl į Prancūziją, o ne į Palestiną, kur Tamsta įdėjai nemažą kapitalą, – paklausiau aš, – jog nuo kiekvienos tonos eksportuotų iš Lietuvos į Angliją linų Tamsta siuntėi Palestinos atkūrimo fondui po 10 svarų anglškų sterlingų. . .

– 1932 metais Lietuvoje buvo suvaržytas valiutos išvežimas. Mes turėjome teikti Lietuvos finansų ministerijai žinias apie savo operacijas užsienyje ir visą gautą už linus valiutą pervesti į Lietuvos banką. Vienok, linus mes pardavome Anglijos kapitalistams žydams – tokiems, kaip buvome mes, žydų sionistams, kurie labiau už mus buvo suinteresuoti sionizmo klestėjimu. Todėl formaliose sutartyse su jais linų kainą rašydavome dešimčia Anglijos svarų sterlingų mažesnę už faktinę. Tie dešimts Anglijos svarų sterlingų ėjo į „Palestinos atstatymo fondą“.

Tokią pat pinigų sumą įnešdavo į „Palestinos atstatymo fondą“ ir linų pirkėjas. Tai buvo mūsų dovana pasauliniam sionistiniui judėjimui, o dovanos niekas negražina. Oficialiai dovanojome mes, ofakčiai – Lietuvos ūkininkai, kuriems už kiekvieną toną galutinai apdirbtų linų nedamokėta po 20 Anglų svarų sterlingų.

Bet ne tame reikalas, Londono sionistai palaikė mane savo žmogumi. Ačiū tam, iš jų aš sužinojau tą, ko pirmiau nežinojau. Kai aš sužinojau tą visą, iš sionisto aš tapau didžiausiu priešu sionizmo ir sionistų.

Jog Hitleris įkopė į valdžią ačiū Vokietijos kapitalistams, tame tarpe ir kapitalistams – sionistams. Todėl sionistai, kaip ir hitlerininkai, yra žydų masės priešai. Gi aš norėjau negaltingai keršyti hitlerininkams. Todėl aš atvažiavau į Prancūziją ir prisidėjau prie pasipriešinimo vokiečiams judėjimo.

TAPĖS TIKRU KOVOTOJU

Iš išvaizdos aš nepanašus į žydą; laisvai taisyklai be jokio akcento aš

kalbu prancūziškai ir vokiškai. Todėl man lengva buvo veikti francūzų pasipriešinimo eilėse. Nevieną kartą man grėsė mirtis. 1943 metais aš įstojau į Francūzų komunistų partiją. Už narsumą, drąsą ir visą, ką atlikau kovoje su hitlerizmu, mane apdovanojo Garbės legiono ordinu.

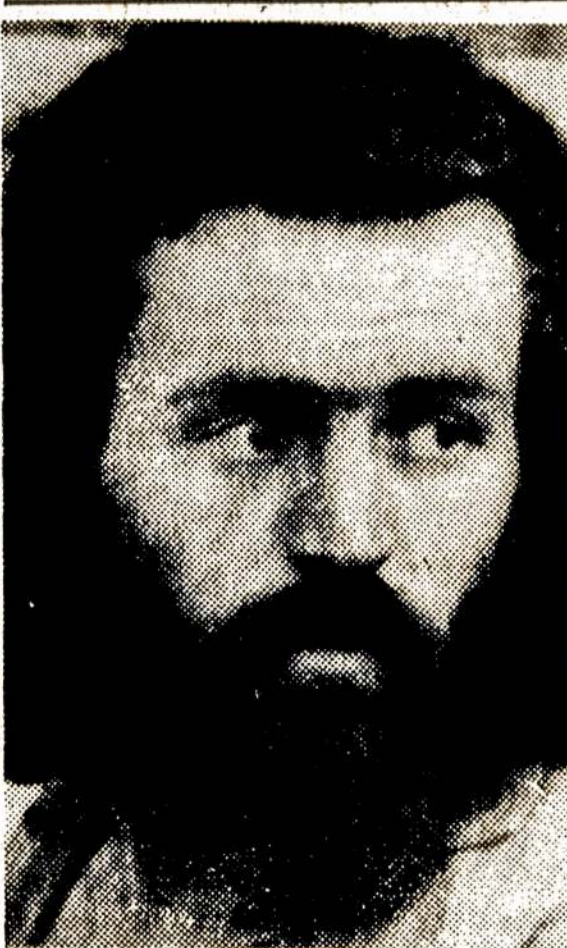
Po karo aš vedžiau jauną žydaitę iš Lenkijos ir išvažiavau į jos tėviškę, kur vadovauju valstybinei įmonei. Darbas vyksta gerai: čia aš apdovanotas 2 Lenkijos atgimimo ordenais.

Bet žiaurus likimas mane persekioja ir čia: Varšuvos ligoninėje gimdydama mirė mano antroji žmona, palikus man auginti sūnų, kurį aš išauklėjau griežtu antifašistu ir antisionistu.

Su praeitimi baigta visiems laikams. Kovai su fašizmu aš pašvenčiau visas savo jėgas, sveikatą, – visą save. Toks pat ir mano sūnus. Sūnų aš išauklėjau taip, kad reikalui esant, nesvyruodamas jis stotų į mirtiną kovą su visų rūšių fašistais, – tame tarpe ir sionistais. . .

– O ta jaunutė dama, su kuria vakar vaikščiojote, Tamstos marti?

– Ką Tamsta, pone profesoriau! Mano sūnus apsisė tik rimtą, protinę merginą. . . O ta vėją dukrė – tai sūnaus viršininko įdukrė – lenkė. Jos motina visai protinga, rimta, visai padori moteriškė, o dukrė – Tamsta pats matė kokia. . . Žmoną gali išsirinkti, o dukters – neišsirinksi. . .

EDWARD M. GRAUDET JR.

Jis buvo suareštuotas. Jam buvo primetamas pasikėsinimas nužudyti prezidentą Nixoną, kai prezidentas aną dieną lankėsi New Orleans mieste. Bet pasirodė, kad Graudet tą dieną buvo už šimtų mylių nuo New Orleans. Kaltinimai prieš jį ištraukti.

Vis aiškiau darosi, kad visa istorija apie kėsinimąsi prezidentą nužudyti buvo išgalvota.

BUDAPEŠTAS, Vengrijos prekyba su užsienio šalimis per šių metų pirmąjį pusmetį davė pelno \$125 milijonus ir survirtino ekonominę gyvenimą.

MONTREALIS, Kanada. Tarptautinės Civilinės Aviacijos organizacijos generalinė taryba pasmerkė Izraelį už piratišką grobimą arabų lėktuvų.

KOPENHAGENAS, Gaisras sunaikino 74 metų viešbutį. Žuvo 35 žmonės, daugiausia turistai, tarp kurių buvo 20 amerikiečių turistų.

Lietuvos laimėjimai ir pasididžiavimas

B. BUČELIS

VISOJE ŠALYJE SAUNIAUSIA

Retas Tarybų Lietuvos svečias nėra keliavęs Vilniaus-Kauno autostrada. Dar retesnis, kuris būtų pažįstojęs gero žodžio autostrados statytojams. Ji iš tikrųjų puiki: lygi, kaip stiklas, švari, tarytum kasdien būtų prausiama, aprūpinta viskuo, kas reikalinga keleiviui tokia greičkelyje – patogiomis stovėjimo aikštelėmis, išsamia ir skoningai pateikta informacija, daugybe techninių tarnybų. Ir saugumas, nors paukšte skris, garantuotas: autostrados nekerta joks kitas kelias, – pervažiuojama arba viršum jos, arba po ja. O abipus autostrados išsaugota, kaip sakoma, visa tai, ko gamta nepašykštėjo: giraitės, ežerėliai, upeliai, kalvos. Maloni kelionė tokia keliui!

VISOJE ŠALYJE SAUNIAUSIA

Autostradą suprojektavo ir pastatė Tarybų Lietuvos inžinieriai ir darbininkai. Greitai pastatė – vos per šešetą metų. Pigiai pastatė – ji atsiėjo tik 250 milijonų rublių, o tai, ekonomistų nuomone, tokiam keliui tikrai nedaug. Gerai pastatė – už ją paskirta TSRS Ministrų Tarybos premija. Dar joks kelias Tarybų Sąjungoje nėra gavęs tokios aukštos premijos!

TSRS Ministrų Taryba kasmet, pradedant 1966 metais, skiria po 30-40 vadinių statybinių premijų už geriausiai suprojektuotas ir pastatytas šachtas ir mokyklas, naftotiekus ir kultūros rūmus, metalurgijos kombinatus ir laivų statyklas, už naujus miestus ir kolūkių gyvenvietes. Žinant, kad kiekvienais metais Tarybų Sąjungoje pastatoma po kelio tūkstančių tokių objektų, tuos 30-40 apdovanojimų reikėtų laikyti statybos etalonais ne tikai šalies, bet, ko gero, ir pasaulinės statybinės praktikos mastu.

Tai, autostrada Vilnius-Kaunas nuo šiol bus pavyzdys, kaip reikia statyti greitkelius.

KITI MŪSŲ STATYBININKŲ PASIŽYMĖJIMAI

Bet ne vien ji. TSRS Ministrų Tarybos premijos paskirtos dar keturiems mūsų respublikos objektams – Klaipėdos laivų remonto įmonei, Akmenės cemento ir Kauno dirbtinio pluošto gamykloms bei visuomeniniam prekybiniam centrui Klaipėdoje.

Apie Akmenės cemento gamyklą rašyta daug. Pirmosios jos krosnys pradėjo sukintis prieš gerą dvidešimt metų ir nuo to laiko maitina cementu beveik visas didžiausias mūsų statybas. Pernai paleista paskutinė, šeštoji, Akmenėje dabar kasmet bus gaminama daugiau kaip po du milijonus tonų cemento. Jo visiškai užteks visoms respublikos statyboms.

Vargu, ar tokį gigantą būtume patys pasistatę. Juk neturėjome specialistų, net ir nusižiūrėti nebuvo į ką. Pagelbėjo broliškos respublikos. Maskviečiai suprojektavo gamyklą, Uralo, Sibiro, Leningrado, Kazachi-

jos gamyklos parūpino jai unikalius įrengimus, Ukrainos cementininkai išmokė nelengvo amato buvusius Žemaitijos valstiečius. Dabar Akmenės cemento gamykloje dirbs tik 2,700 žmonių, – nedaug, labai nedaug tokiai milžiniškai įmonei. Kalbant techniška terminais, gamykla yra viena labiausiai mechanizuotų tokios rūšies įmonių Europoje.

DIDŽIAUSIA VISOJE EUROPOJE!

Maždaug tokie pat epitetai – moderniausia, didžiausia Europoje – tinka ir Kauno dirbtinio pluošto gamyklai. O ir atsirado ji panašiai, kaip ir akmenieškė: projektavo maskviečiai, statėsi patys kauniečiai, vėlgi daugelio respublikų padedami. Dirbtinio pluošto gamybos paslapčių šimtai Kauno politechnikos instituto auklėtinių mokėsi Pamaskvėje, Baltarusijoje, Azerbaidžane. Neblogai juos ten išmokė: per kelis metus kauniečiai pasiekė projektinį gamykloms pajėgumą, kas retai pavyksta net didelį patyrimą turintiems kolektyvams. Dirbtinio pluošto gamykla veikia jau septyni metai, specialistai paskaičiavo, kad per tą laiką ji jau apgėrė keletą šimtų milijonų žmonių. Beje, kaip ir Akmenės cemento gamykla, kaunieškė viena turtingiausių įmonių Tarybų Lietuvoje: savoms būtinoms kasmet pastatė kelis poilsio namus, penkis natus Baltijos pajūryje prie Kauno marių, sporto sales, kultūros rūmus, venamuosius namus.

IR KLAIPĖDIŠKIAI TUR KUO DIDŽIUOTIS

Dėmesį patraukia ir Klaipėdos laivų remonto įmonė. Apskritai, iš visų Tarybų Lietuvos miestų pramoninių atžvilgiu bene sparčiausiai auga Klaipėda. Laivų remonto įmonė – nors ji dar tik statoma, pastatyta tik pirmoji jos eilė – jau yra viena didžiausių ne tik Klaipėdoje, bet ir viso šiaurinėje Baltijos dalyje, įskaitant tarybinius bei Skandinavijos uostus. Klaipėdoje remontuojami patys didžiausi okeaniniai žvejybiniai laivai. Ir gerai remontuojami, nes kaip sakoma, kokia įmonė, toks ir darbas.

Klaipėdiečiai nemažiau didžiuojasi ir naujuoju prekybiniu visuomeniniu centru. Stovi jis naujame mikrorajone, visai netoli Žemaičių plento. Gražiai, moderniai atrodo tas centras, kurį sudaro universali parduotuvė „Aitvaras“, restoranai „Bildukas“, kinoteatras „Vaidila“, knygynas. Kaip matote, net ir vardai parinkti gražūs, skambūs. Kiekvienas, kuris čia apsilanko, giria projektuotojus – o jie visi iki vieno klaipėdiečiai – už tai, kad patogiai išdėstė prekybos salas, skoningai apipavidalino ir pastatų vidų, ir jų išorę.

Šios penkios premijos rodo, kokią aukštą profesinio lygio pasiekė Tarybų Lietuvos statybų inžinieriai ir darbininkai. Jos rodo, beto, ir viso krašto kūrybinį bei techninį lygį. O svarbiausia – jos rodo, kiek daug gali padaryti nedidelis kraštas broliškoje tarybinių tautų šeimoje.

PETRAS ADLYS

Lietuvos miestai šiandien

Gausėjant miestuose gyventojų, iškyla didelės miestų tvarkymo socialinės-ekonominės problemos. Tarybų Lietuva viena pirmųjų Tarybų Sąjungoje pradėjo moksliniu pagrindu planuoti atskirų miestų augimą ir tuos planus nuosekliai įgyvendina.

1972 m. pabaigoje Lietuvoje buvo 114 miestų. Paskaičiuota, kad juose gyvena milijonas 744 tūkst. žmonių arba 54 proc. visų gyventojų. Per dešimtmetį (1963—1972 m.) miesto gyventojų pagausėjo beveik 500 tūkst. žmonių, tai yra daugiau kaip trečdaliu. Šio pagausėjimo didesnę dalį sudarė mechaninis prieaugis (gyventojų miestą atvyksta daugiau, negu išvyksta). Urbanizacijos keliu Lietuva sparčiausiai pažengė praėjusiame dešimtmetyje. Antai 1939 m. miesto gyventojai sudarė tik 23, 1950 m. — 28, o 1972 m. jau 54 proc. respublikos gyventojų. Miesto gyventojų skaičius viršijo kaimo gyventojų skaičių 1969 m. pabaigoje.

Pagal urbanizacijos laipsnį Lietuvai tenka 6 vieta tarp sąjunginių respublikų. Kartu reikia pastebėti, kad miesto gyventojų dalis pas mus dar mažesnė, negu Tarybų Sąjungoje vidutiniškai, o taip pat Estijoje (66 proc.) ir Latvijoje (64 proc.).

Kokie mūsų miestai sparčiausiai didėja?

Didžiausia trauka pasižymi stambiausi Lietuvos miestai (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai ir Panevėžys) ir regionų centrai, kuriuose buvo statomos naujos arba plečiamos anksčiau pastatytos pramonės įmonės, vystomos kitos industrinės gamybos šakos. Štai mūsų didžiausių miestų dešimtukas.

Gyventojų skaičius metų pabaigoje (tūkst.)			
Miestai	1939 m.	1963 m.	1972 m.
Vilnius	215,2	283,7	409,3
Kaunas	152,4	258,8	332,4
Klaipėda	47,2	111,3	155,0
Šiauliai	31,3	72,8	103,2
Panevėžys	26,5	53,2	84,0
ATVIET	9,2	15,8	36,9
Kapsukas	15,8	22,9	31,7
Ukmergė	12,4	17,0	23,7
Kėdainiai	8,7	14,5	23,6
Telšiai	5,9	16,5	22,0

Penkiuose didžiausiuose miestuose gyvena 62 proc. miesto arba beveik trečdalis visų respublikos gyventojų. Praėjusiame dešimtmetyje gyventojų skaičius sparčiausiai didėjo Panevėžyje (1,6 karto), o lyginant su 1939 m. — daugiau kaip tris kartus. Po 4—5 metų, matyt, šis miestas peržengs 100 tūkst. ribą. Sparčiai augo Vilnius (gyventojų pagausėjo 1,4 karto), kuriame jau gyvena kas aštuntas Lietuvos gyventojas. Lyginant su 1939 m., Vilnius išaugo beveik du kartus ir pagal didumą yra 50-tas Tarybų Sąjungos miestas. Klaipėdoje ir Šiauliuose gyventojų pagausėjo, lyginant su 1939 m., daugiau kaip 3 kartus. Spartūs didėjimo tempai (1,4 karto) buvo ir praėjusiame dešimtmetyje. Antras pagal didumą miestas — Kaunas 1963—1972 m. didėjo lėčiau (1,3 karto).

Gyventojų koncentracija šiuose miestuose, nors, siekiant respublikoje turėti tolygiai išdėstytų stambių miestų tinklą, jų augimas planingai stabdomas, matyt, išliks ir artimesnėje ateityje. Pramonės projektavimo instituto prognozėmis 1980 m. turėtų gyventi (tūkst. žmonių): Vilniuje — 600, Kaune — 400, Klaipėdoje — 200, Šiauliuose — 130, Panevėžyje — 127 tūkst.

Iš regionų centrų sparčiausiai augo Alytus. Per dešimtmetį gyventojų jame pagausėjo 2,3 karto, o lyginant su 1939 m. — 4 kartus. Tai lėmė naujų pramonės įmonių statyba bei anksčiau veikusių išplėtimas. Greitai augo Kėdainiai, Ukmergė, Kapsukas, Jonava, Telšiai, Tauragė.

Sparčiai vystėsi ir mažesni miestai. Inkime miestus, kuriuose gyvena nuo 10 iki 20 tūkst. žmonių. Tokių miestų yra 13. Praėjusiame dešimtmetyje sparčiausiai augo Utena, kur gyventojų pagausėjo 2 kartus ir dabar gyvena 16,5 tūkst. žmonių. Šis naujas pramonės centras sparčiai auga ateityje ir greitai peržengs 20-ties tūkst. gyventojų ribą. Gerokai (1,7 karto) paaugo Mažeikiai (gyvena 17 tūkst. žmonių). Naujos naftos perdavimo įmonės statyba, o vėliau ir eksploatavimas reika-

laus naujų darbo rankų. Dėl to gyventojų skaičiaus didėjimo tempai šiame mieste neletės. Gerokai paaugo Naujoji Akmenė (12), Plungė (16), Biržai (13), Kretinga (14), Silutė (13), Radviliškis (18) ir Kuršėnai (12 tūkst. žmonių). Praėjusiais metais 10-ties tūkst. gyventojų ribą peržengė Jurbarkas ir Rokiškis.

Šiai miestų grupei priklauso ir svarbiausieji mūsų kurortai. Druskininkuose gyvena 13, Palangoje — 11 tūkst. žmonių. Kurortų augimo tempai bus akivaizdesni, prisiminus, kad 1939 m. Palangoje gyveno 2,5, o Druskininkuose — mažiau kaip 2 tūkst. žmonių. Šie kurortai tampa vis populiarešni, sutraukia daugiau besigydančių ir poilsiautojų.

Išskiriama miestų grupė, kuriuose gyvena nuo 5 iki 10 tūkst. žmonių. Tokių yra 23. 1963 m. jų buvo 21. Suprantama, šią grupę papildė nauji miestai, o kai kurie peržengė į aukštesnę grupę. Šiai grupei priklauso daug rajonų administracinių centrų arba jais anksčiau buvusių miestų, nemažai miesto tipo gyvenviečių (prie stambesnių pramonės įmonių). Šie miestai irgi didėja. 1963 m. kiekviename vidutiniškai gyveno po 6,7 tūkst. žmonių, 1972 m. — po 7,6.

Paminėtini Vilkiškis, Gargždai, Raseiniai. Juose yra pramonės įmonių ir statybos organizacijų, susikaupę kultūros, švietimo, sveikatos apsaugos, buitinio aptarnavimo ir administracinės įstaigos. Gyventojų skaičius juose netolimoje ateityje viršys 10 tūkst. Sparčiai auga Lentvaris, Prienai, Kalvarija, Kybartai, Kelmė, o taip pat miesto tipo gyvenvietės — Elektrėnai (gyvena beveik 8 tūkst. žmonių), Garliava ir Grigiškės.

Šiai grupei priklauso ir populiarius turistinės-kurortinės krypties miestai Anykščiai, Trakai ir Zarasai.

Turime 18 miestų, kuriuose gyvena nuo 3 iki 5 tūkst. žmonių. Tai rajonų administraciniai centrai Lazdijai, Pakruojis, Molėtai, Šakiai, Sirvintos, buvę jais — Ariogala, Tytuvėnai, Rietavas, Vievis, Seduva. Šiai grupei priklauso turistų ir poilsiautojų pamėgti Ignalina. Miestai — rajonų centrai — auga sparčiai.

Mažiausių miestų grupei (gyvena ne daugiau kaip 3 tūkst. žmonių) priklauso 48 (1963 m. buv. 61). Per dešimtmetį tokių miestų skaičius gerokai sumažėjo. Kiekviename šių miestų gyvena vidutiniškai po 1,6 tūkst. žmonių. Dalis šių miestų vystosi ir toliau vystysis kaip nedideli pramonės, transporto ir prekybos, poilsio ir turizmo centrai. Tai buvę rajonų centrai Kavarskas, Troškūnai, Salantai, Seda, Ramygala, Jieznas ir kt.

Mažiausi mūsų miestai — tai 2 respublikinės priklausomybės miestai: Birštonas ir Neringa. Pastaraisiais metais jie smarkiai plečiasi, juose statomos naujos gydymo ir poilsio įstaigos, gausiai juos lanko poilsiautojai ir turistai. Galima išskirti gražius gamtos atžvilgiu šios grupės miestus Daugus ir Veisiejus.

Kaip matome, Lietuvos miestai sparčiai auga, ypač pastarajame dešimtmetyje. Tai inė tam tikrų patalsų ir dabar įgyvendinamą svarbiausių miestų vystymą. Tačiau nepakitę pasilik pagrindinės kryptys: miestų didėjimas bus skatinamas iki ekonomiškai naudingų dydžių, sparčiai bus vystomi tokie miestai, kurie gali tapti regionų centrais, sudarydami gyventojams kuo geresnes buitines, darbo ir poilsio sąlygas.

Manoma, kad miestų augimo tempai nesulėtės, ir po 15—20 metų miestuose gyvens apie du trečdalius Lietuvos gyventojų.

Mes Keisti

Kiek kainuoja kopūstai, mama?
Žiūrį akys nuo metų matėmės.
Mato ji tik mane ir žemę,
Jai abu mes keisti lyg akmenys.

Kiek čia prakaito tavo, mama?
Ridikėliai visi žyduoliai.
Mato ji tik mane ir žemę,
Na, ir tuos ridikėlius... iš tolo.

Rimgaudas GRAIBUS

Atidengiamas paminklinis akmuo Vilniaus 650-osioms metinėms pažymėti.

Fort Lauderdale, Fla.

Rugpiūčio 28 dieną palydėjome į amžiną atilsį Margaritą Wallionienę, "Laisvės" vartininkę, visą ilgą gyvenimą pažangiosios spaudos rėmėją ir stambia vėlėją.

Yra sakoma, kad kiekvienas žmogus pergyvena savo gyvenime daug liūdėsių. Nėra žmogaus, liuso nuo širdies skausmų, ir tas, kuris trokšta idiliškos ramybės, jis jos trokšta visą gyvenimą veltui. Tad, broliai, kada jūsų jautriausias stygas užgauna skausmingos melodijos, ir kada jūs sužinote, kad vienas iš mūsų artimų draugų amžinai apleido mus, žinokite, kad gamta ir duoda ir atima, ir ką pasėja, tą ir piauna.

Į laidojimo koplyčią susirinko skaitlingas būrys liūdėsių palydovų, ir jiems buvo pateikta daina "Tykiai, tykiai Nemunėlis teka". Po to S. Zavis jausmingai pareiškė, kad prieš penkis mėnesius joje pat šermėnėje mes klausėmės šios dainos — dainuotos velionės Margaritos mylimajam vyruui Aleksui Wallioniui. Jis, pasitraukdamas į amžiną atilsį, kaip širdingai mylėjęs savo Margaritą, paliko jai dvasinį palikimą — ilgai nelaukti, ateiti pas jį ir būti amžinai kartu su juo. Margarita jo pagėdavima išpildė, ji nuėjo pas jį, Margarita gyveno su mumis ilgai, garbingai ir pagirtinai. Mes čia susirinkę, nors mūsų širdys pilnos liūdėsio ir akys pilnos ašarų, bet mes ne verkšim ir ne dejuosime, nes mūsų Margarita nenorėtų matyti mumis tą darant. Ji užmigo amžinuoju miegu, apsupo ją nakties tamsa ir paluosavo ją no visų žemiškų skausmų, laimiu ir nelaimių. Mes visi iš gelmių savo širdžių vėlįjam jai ramiai ilsėtis pelyntu amžinu poilsiu. Kaip kad Lietuvoje mirusiam skambino didieji varpai, tad mes pateikiame jai jausmingą dainą "Suteimų Varpas".

Mūsų Margarita, gulėdama ligoninėje, mirties patalę ir mums lankant ją, lyg sapnuodama, vos girdimai, kalbėjo sau, "Ahi! Aš labai pavargusi, man reikia poilsio. Aš mylėjau gyvenimą, bet bekovoju grumtynių arenoje už gyvybę ir žmoniškąsias teises visiems, išsisėmė mano jėgos ir mano kova jau baigta. Ne teikia man džiaugsmo matomi šių dienų valzda kovos už būvį, prieš išnaudojamą žmogaus žmogumi, niekinimą, pajaukimai ir apgavystės vieni kitų. Dirbau, kiek galėjau ir kaip mokėjau. Tik vienas troškimas beliko: bėgti iš žmonėmis sukurtų triukšmingų — duslių miestų, grįžti į savo numylėtą Lietuvą, į suvalkiųs ramią vilniuo-

jančias lygumas, kur švelnus vėjelis liūliuoja žydinčių pievų ir pašlaisčių gėleles, kurios slėpiningai — tyliai šlamėdamos kalbasi tarp savęs, ir tenai rasti sau poilsį ir amžiną ramybę".

Po apeigos koplyčioje, įsakymu Margaritos, dar jai gyvai esant, visi palydovai likosi užkviesti į Lietuvį Sociali Klubą užkandžiams ir užbaigimui kitų reikalų.

L. Socialiame Klube laike užkandžių liko iškviestas pakalbėti V. Bovinas ir vėliau J. Mejerofski. Kadangi V. Bovinas visad buvo Margaritos dvasinis patarėjas, ir kadangi jis turi visas biografinės žinias iš jos gyvenimo, tai jis parašys išsamiau apie jos veiklą ir atsiekimus.

S. ZAVIS

DALLAS, Texas Medicininė Sąjunga pagerbė daktarę Mary Owen, kuris 1966 m. įsteigė fondą finansiniai 57 neturtingiems studentams paremti. Fondas ir dabar tęsia tokiems studentams paramą.

DENVER, Colo. Demokratų ir respublikonų negrų vadai čia turėjo pasitarimą naujai bendrai politinei strategijai.

WINNER, S. D. Kas tai švitu sunkiai suželdė Amerikos Indėnų Sudėjimo vadą Clyde Bellcourtą.

Juk durys neuždarytos

Kanadiečių klerikalų oraganas ("Tėviškės žiburiai", rugp. 23 d.) savo vedamąjį pradeda:

"Su nesulaikoma laiko slinktimi slenkame ir mes vis tolyn, tolyn nuo Lietuvos. Tie, kurie palikome ją prieš trejetą dešimtmečių, nemanėme, kad išėjimas iš savosios tėvynės taps išbloskimu, kurio bangos vis didės, stiprės ir neš tolyn. Žvelgdami atgal, matome, kad daugelio puoselėta greito sugrįžimo viltis neišsipildė. Galimas dalykas, ji dar ilgai neišsipildys. Politinė situacija yra tokia, kuri ir didžiausią optimistą verčia žvelgti į dalykus realiai. Pradinis mūsų išėjimas tampa visą mūsų gyvenimą apimančiu tolimu nuo Lietuvos. Kas dingsta iš akių, nyksta ir iš širdies. Dėlto daugelio išeivių sieloje Lietuva nebėra tokia gyva, tokia deginanti, kamuojanti ir viliojanti. Nėra ko stebėtis tautiečiais, kurie, būdami intensyviai pasinėrę vietinio krašto gyvenime, daug mažiau dėmesio besikiria savajai tėvynei Lietuvai. Ryšiai su savaisiais kažkaip ima atsipalaiduoti, atvėsti."

Idomus prisipažinimas. Pasakysime, kad kas liečia "T. Z." redaktorius ir leidėjus, kaip ir mūsų Jungtinių Valstijų "vaduotojus", jiems Lietuva iš jų širdies yra jau labai, labai seniai pilniausiai išgaravusi. Juk tik visiškai iš savo širdžių išbraukę Lietuvą gali taip šmeižti ir niekinti Lietuvą, kaip šiandien "T. Z.", "Draugo", Darbininko", "Dirvos", "Naujienu" bei "Keleivio" leidėjai ir redaktoriai ją šmeižia ir niekina.

Bet kas liečia šiaip pabėgėlius iš Lietuvos po Antrojo karo, realiai žiūrint, viltis sugrįžti nėra amžinai dingusi. Vilties nebėra tik tiems, kurie norėtų sugrįžti ir ten atgal laimėti prarastą smetoninį rojų, kuriame galdytų vėl darbo liaudiškiausiąti ir išnaudoti. Bet tiems, kurie tikrai myli savo kraštą ir norėtų savo likusias jėgas paaukoti darbo liaudies gerovės kėlimui, juk sugrįžimui durys nėra uždaros. Gerą pavyzdį duoda žurnalisto Vytauto Alseikos sugrįžimas. Žmogus džiaugiasi suradęs kelią atgal į tėvynę.

PILETIS

IVAIRENYBĖS

APIE MINKŠTO
VANDENS ŽALĄ

D. Britanijos medicininių tyrimų taryba pažymi, kad minkštas vanduo padidina kraujo spaudimą ir padidina širdies plakimus. Tyrimai parodė, kad širdies ligos dažnesnės tose vietovėse, kur minkštas vanduo, negu vietovėse su kietu vandeniu. Iš 245 vyrų 40—65 metų amžiaus, kurie buvo tiriami miestuose, aprūpinamuose minkštu vandeniu, 11% kenėjo nuo širdies ligų, kurias, matyt, paskatina kalcio trūkumas vandenyje. Iš 244 vyrų, kurie buvo tiriami miestuose, aprūpinamuose kietu vandeniu, širdies ligos buvo nustatytos tik 6%.

JUDĖJIMAS - SVEIKATA

Su tuo sutinka visi. Tačiau kiek, kaip, koku tempu judėti, — vieningo atsakymo kol kas nėra.

Idomūs bandymai buvo atlikti Anglijoje. Stebėta 16, 882 tarnautojai, t. y. žmonės, kurie darbe neieškoja fizinių jėgų. Trejus metus (tiek truko bandymai) jie tiksliai informuodavo tyrinėtojus apie savo gyvenimo būdą — pasivaikščiojimus, sportą, darbus sode, namuose ir pan. Tuo remiantis, stebimoji grupė buvo suskirstyta į "labai judrius" ir "saikingai judrius".

Per tą laiką 214 žmonių gavo infarktą, iš jų 79 mirė. Paaiškėjo, kad "labai judrūs" turi 3 kartus mažiau galimybių susirgti infarktu, negu "saikingai judrūs".

Anglų gydytojų nuomone, "labai judrūs" — tie, kurie kas minutę išieškoja 7,5 kilokalorijų ir suvartoja per tą laiką 1,5 l deguonies. Toks darbas turėtų užtrukti ne mažiau kaip pusvalandį kas dieną. Tai reiškia, kad jeigu jūs neskubėdamas einate į darbą nors ir 5 km, kasdien dulkinate kilimą ir kopiate laiptais į antį aukštą, vis tiek nesate "labai judrus". Visa tai darydamas, žmogus išieškoja tik 4 kilokalorijas per minutę.

SPALVOTIEJI
MINERALINIAI SALTINIAI

Tolimųjų Rytų geologai atrado labai keistų gydymųjų mineralinių šaltinių. Netoli Sučano yra versmė, kurios vanduo raudonas. Specialistas sudomino ir upelis Rūgštusis Šaltinis. Sieros dujos, kylančios iš dugno plyšių, paviršiuje oksiduojasi, todėl upės vanduo rūgštus ir koloidinės sieros nuodžiutas pieno spalva.

WASHINGTONAS. Mokslininkai pranašauja, kad su 1980 metais bus galima saulės energiją panaudoti namų švietimui, šildymui ir apšildymui.

Now is the time to send your

GIFTS for RELATIVES IN USSR

for the Holidays Season

MOTORCYCLES, REFRIGERATORS, WASHING
MACHINES, TELEVISION SETS, CAMERAS,
FURNITURE, SEWING MACHINES

Also clothing, fabrics, furs, watches
and food products

New Models of Automobiles

ZHIGULI VAZ-2101
ZHIGULI VAZ-2102-Station Wagon
ZHIGULI VAZ-2103-New Model
MOSKVITCH 408 - IE
MOSKVITCH 412 - IE
ZAPOROZHETS ZAZ-968

* * *

PODAROGIFTS, INC.

is the ONLY firm in the USA which sends GIFT
CERTIFICATES through VNESHPOSYLTORG without
any intermediates, banks, etc.

PODAROGIFTS, INC. is the only firm in the USA
that produces evidence of delivery in accordance with
its agreement with VNESHPOSYLTORG

For our customers convenience orders can be placed
with any of our affiliates:

Globe Parcel Service, Inc.,
723 Walnut Street, Philadelphia, Pa. 19106
Package Express & Travel Agency, 1
1776 Broadway, New York, N.Y. 10019
Cosmos Parcel Express Corp.,
488 Madison Avenue, New York, N.Y. 10022
or directly with our Main Office:

PODAROGIFTS, INC.

240 Fifth Avenue New York, N. Y. 10001.
(Between 27 and 28 Sts.)
Telephone: 212-685-4537
Open Saturdays until 5:00

New Jersey Naujienos

Dažnai skaitydavome laikraščiuose apie didelius vandens užplūdumus tai vienur, bei kitur. Bet N. J. valstija nuo tų nelaimių buvo liuosa. Tiesa, užplūdimų buvo Pasajko ir Patersono apylinkėse. Bet jų nebuvo tokių nuostolingų ir jie nebuvo paskelbti pragiastingais. Kuomet tie užplūdimai buvotant, ir tos apylinkės gyventojai protestavo, taifederalinė valdžia paskyrė kelioliką milijonų dolerių ir dabar jau darbas pradėtas tą nelaimę pašalinti. Armijos inžinieriai išdribo planus tuos užplūdumus pašalinti, vandenį nuvedant kitur arba išskleidant.

Kuomet dabar dirbama apie kalbamą apylinkę, tai vėliausias didelis lietus užplūdino net šešias apylinkes, kurių keturias valdžia pripažino nukentėjusiomis, nes padarė nuostolių gyventojams apie \$60 milijonų. Ypač labai nukentėjo Plainfield miestelis. Apdraudus nuo tos rykštės mažai kas turi. Valdžia nutarė nukentėjusius paremti. Parama svarbiausia bus ta, kad gaus paskolą už mažesniuosius. Pasajko ir Patersono apylinkė šį kartą nebuvo paliesta.

Katalikų bažnyčia užpuolė N. J. valstiją. Juo tolyn, tuo labyn katalikų parapijos mokyklos eina prie bankruto, jau nebegali pasilaikyti. Jau kelinti metai jie lenda prie legislaturai gauti toms mokykloms paramos. Tačiau visuomet buvo atmeta. Kaip dabar dalykai stovi, tai viršūnėse sėdintieji gali tuos dalykus pakreipti, nežinot kad ir prieš šalies konstituciją.

Šių metų pradžioje N. J. legislatura padarė tarimą, kad katalikų parapijoms ir privatinėms mokykloms, kurių yra N. J. valstijoje apie 700, duoti visokią paramą, kokią tik yra reikalinga mokykloms, tik išskiriant nemokėti algų tų mokyklų mokytojams. Tam tikslui paskirta \$19,5 milijono.

ACLU perspėjo legislaturą, kad jos padarytas tarimas yra šios šalies konstitucijai priešingas ir apskundė valstiją teismui. Pirmutinis teismas palaikė legislaturą, pasiremdamas tuo, kad nemokės algų mokytojams, ir tokiu būdu nelaužoma šalies konstitucija.

Tačiau valstijos apeliacijų teismas atmetė legislaturai ir pirmojo teismo tarimą ir įsakė tokioms mokykloms paramą sulaikyti. Pralaimėtojai bandė kreiptis į JAV Aukščiausiąjį teismą. Jau matėsi su teisėju Warren Burger, kuris įsakė atmeti apeliacijų teismo nutarimą ir vaduotis žemesnio teismo tarimu, iki šio klausimą išspręs Aukščiausiasis teismas.

Kai tas klausimas tebėra teismuose, tai paprinęs mokyklos stoji darban ir iš paskirtos \$19,5 milijono sumos \$9 milijonus jau išleikvojo ir dar už \$1,8 milijono ateina užsakymas įvairių daiktų mokykloms.

Kaip dabar dalykai atrodo, didelis susirūpinimas jaučiamas, ką pasakys Aukščiausiasis teismas. Žinoma, jis konstitucijos nepakeis. Jau svarstoma, ką daryti su tais baldais, kurie sudėti mokyklose. Spaudoje rašoma, kad tuos supiktus dalykus varuoti mokyklose. Kiti dar planus atiduoti

baldus valstijos mokykloms, ligoninėms, kalėjimams ar kitoms valstijos įstaigoms, kur tik jų reikalinga. Kiti rekomenduoja leisti išpardavimui ir t. t. Gub. Cahill linkęs palikti supiktus dalykus mokyklose, kitaismai tą klausimą išspręs. Bet Newarko archidiecozijos katalikų mokyklų superintendantas Daley tam nepritaria, kad tuos dalykus atiduoti. Atidavimas dar gali sutrukdyti mokyklose mokslą.

Siuo tarpu legislatura susidaro taip: žemesnis butas keliais balsais kontroliuojamas republikonų, o aukštesnis turi vienu balsu daugiau demokratų ir vienas nepriegulmingas. Gubernatorius - republikonas ir antrai tarpybai nominacijos negavo. Nežinia, ar jam pakenkė vetavimas ir praleidimas leidarė nuostolių gyventojams apie \$60 milijonų. Ypač labai nukentėjo Plainfield miestelis. Apdraudus nuo tos rykštės mažai kas turi. Valdžia nutarė nukentėjusius paremti. Parama svarbiausia bus ta, kad gaus paskolą už mažesniuosius. Pasajko ir Patersono apylinkė šį kartą nebuvo paliesta.

Siemet bus renkami New Jersey ir Virginijos valstijų gubernatoriai. Jaučiamas didelis judėjimas, kiekviena pusė nori žinoti, kokią afektą padarė Watergate tyrinėjimas.

Panašių atsitikimų buvo ir pirmiau, tik su mažiau aukų. Dabar eina tyrinėjimas.

IGNAS

yra Charles W. Sandmar. Jo rinkimų atidarymo metu, kur įžanga bus \$100 kiekvienam, kalbės N. Y. gub. Rockefelleris ir kiti republikonų lyderiai.

Siemet bus renkami New Jersey ir Virginijos valstijų gubernatoriai. Jaučiamas didelis judėjimas, kiekviena pusė nori žinoti, kokią afektą padarė Watergate tyrinėjimas.

Paskiausi pranešimai rodo, kad Caldwell miestuke įvykusi tragedija, kur žuvo 7 žmonės, prasidėjo iš televizoriaus. Laboratorijos tyrinėjimai parodė, kad kai kurios televizoriaus dalys buvo ištirpusios ir sudarė tirštus dūmus, kuriuos oro šaldytuvai nutraukė į miegamuosius kambarius.

Panašių atsitikimų buvo ir pirmiau, tik su mažiau aukų. Dabar eina tyrinėjimas.

IGNAS

WASHINGTONAS. Watergate tyrinėjimo komitetas pradėjo tyrinėti, kaip Nixono rinkimų komitetas "nelegaliai" gavo \$2 milijonus paramos per Bahamas bankus.

HOUSTON, Texas. Šio miesto mokytojai buvo paskelbę protesto streiką prieš nešvarą mokyklose, disciplinos stoką ir prastas mokyklos sąlygas.

Parėmė "Laisvę"

Kazimieras Milenkevičius, jo žmona Veronika ir jų dukra Eldana (Imilkowski). Ši šeima yra velionio Petro Bieliausko artimi giminės. Draugė Milenkevičienė yra Petro sesutė. Vietoje išleisti ant gėlių, jie nutarė paremti "Laisvę". Draugai Milenkevičiai paaukojo \$50, o jų dukra Eldana \$25. Didelis jiems ačiū.

Atsiprašome

Praeitą savaitę pranešėme, kad labai pasitenkinę savo viešnagė iš Lietuvos sugrįžo laisviečiai Milleriai. Supranešimu turėjo tilpti ir ši graži jų dviejų nuotrauka. Per tam tikrą nesusipratimą ji nepasirodė. Čia ją įdedame su linkėjimu, kad, kiek palisėjęs, Jonas "Laisvės" skiltyse pasirodys su savo įspūdžiais.

MARGARETA ir JONAS MILLERIAI
J. Siurbos nuotr.

St. Petersburg, Fla.

Aplankiau savo seną tėvynę Worcester, Mass. Aš mat išgyvenau Worcesterį 45 metus. Ten apsigėdžiau, ten mano dukterė gimė, ten mano žmona mirė, ten buvau sekretorium Lietuvos Sūnų ir Dukterų Pašalpinės Draugijos. Turėjome gražų namą mieste ir gražų Olimpijos parką. Dabar jau nieko nebėra. Parkas gražiai prižiūrėtas, namo vidus pagražintas. Bet jau kiti savininkai.

Mano žmona Stasė lėktuvu atvyko ir išbuvo 5 savaites. Mat ten turi 3 brolius, 2 seseris, dukterį ir anūkų. Aš važiauvau automobiliu ir atgal vienas, nes žmona norėjo grįžti taipgi lėktuvu. Buvome nuvažiavę į Lawrence, kur turim giminę. Ten turėjau brolių, kuris priėmė 1918 m., turėdamas 32 metus amžiaus. Paliko žmoną ir dukrą, kuri vedusi su airių kilmės vyru.

Jie važiavo į Floridą magne aplankyti ir turėjo nelaimę. Susidūrė dvi mašinos. Vyras buvo sužeistas, o žmona užmušta ant vietos. Tai mano brolio dukterė. Worcesterį išbuvau 4 dienas. Aplankiau Sukackienę. Ji nesijaučia gerai. Tai vis senatvė.

J. J. BAKSYS

Huntington, N.Y.

Skaudus įvykis palietė d-gus Klastauskus. Jau keli metai kaip d-gė Klastauskienė tik lazdele pasiremdama stuboje gali kiek pasitūsti. Visa namų ir sodyboje triušio našta sugriuvo ant mūsų mielo visuomenininko ir "Laisvės" vartininko pečių. Pasikėlus eiti į virtuvę, d-gė Klastauskienė puolė, užsigaavo veidą ir šoną. Vylėsi, kad viskas praeis, bet... ryte reikėjo vežti į ligoninę, kur surado ilūžiusius keturis šonkaulius. Už devynių dienų sugrįžo į namus ir dabar rūpestingoje vyropriežiūroje ligonė ilsisi.

Klastauskų sodyba daugeliui bruklyniečių žinoma kaip po retas pasigrožėjimui pavirtęs gojalis. Draugas Klastauskas beveik visą savo darbingą amžių praleido daržininkystės šakoje, puoselėjo turčių sodybas. Nusiipirkę nedidelį apieistos žemės sklypėlį, pavertė jį pasigrožėjimo kampeliu, kuriame nuo ankstybo pavasario iki rudens šalna viską nubaltina, vešliai bujoja visokiomis spalvomis išmargytomis gėlių lysvės. Vaismedžių ir uogų šakos linksta nuo derliaus, o daržovių formose visokie vitaminai širdį stiprina ne vien tik tai vasaros metu, bet rūpestingai apdorotų užtenka per visą žiemą.

Linkiu draugei Klastauskienei nugalėti pasipynusių nelaimę, o draugui Klastauskui ir toliau tokios pat neišsemamos energijos.

K. P.

ALEKSYS CHURGINAS VIRŠUKALNĖ

Kai nuo jaunystės kuplijo ažuolo, šakas praskėtęs, tolin pažvelgdavau, — tamsos artėjančios šešėlis nedrumstė man horizonto giedro.

Nuo debesuotos metų viršukalnės atgal žiūriu — ir kvapą man užima! Naktis ateina. Gal dar žingsnis — ir pragarmė! amžinai pradingstu...

NEW YORKO NAUJIENOS

Mirė 77 metų amžiaus buvusi garsi aktorė Louise Huff Stillman, daugiausia pasižymėjusi "Mary the Third" vaidinime.

Nuo narkotikų mirė buvusi Hunter kolegijos laikraščio redaktorė Roberta Kantor ir jos draugas Gerald DeSantis. Abudu rasti apartamente negyvi.

270 federalinio kalėjimo kalinių buvo paskelbė bado streiką. Skundėsi dėl prasto maisto. Pastreikavę keletą dienų vėl pradėjo valgyti.

Manhattanas, suleisdamas kasdien po 220 milijonų galionų srutų į Hudsono upę, daugiausia jos vandenį užteršia. Svarstoma, kas reiki daryti vandens polucijai sulaikyti.

Aukštesniosios mokyklos biologijos mokytojas Earl Harrell kriminaliniame teisme apkaltintas už narkotikų pardavinėjimą mokiniam.

Manhattan distrikto prokuroras paskelbė, kad areštuota 5 moterys ir 2 vyrai, pas kuriuos rado narkotikų 16 milijonų dolerių vertės.

Areštuotas V. C. Papa ir kaltinamas išvogimu iš policijos departamento \$70 milijonų vertės narkotikų.

Apskaičiuojama, kad miestas išmokėjo 1972 m. daugiau kaip \$21 milijoną Medicaid pagalbos tiems, kurie tos teisės neturėjo.

Bronxe ant Harlemono upės kranto įsteigė naują gražų parką, kuris turi maudymosi baseiną, sporto stadioną ir kitus įrengimus \$10 milijonų vertės.

REP.

Pradėsime vaju, pagerbsime seną kovotoją

Man atrodo, kad Spaudos Bendrovės direktoriai padarė labai gerai, nutardami "Laisvės" rudeninį vaju šiemet pradėti su parengimu, kuriame bus pagerbtas Bendrovės išdininkas ir senas mūsų veikėjas Valteris Keršulis jo 85-ojo gimtadienio proga. Kiek suprantu, parengimas bus formoje gerų pietų su menine programa, kurią mums duos mūsų šaukieji aidiečiai, Reikia žinoti, kad drg. Keršulis yra ne tik Aido Choro narys, bet taip pat ir jo išdininkas.

Parengimas įvyks šio mėnesio 30 dieną, žinoma, Laisvės salėje. Tikimasi nepaprastai skaitlingos publikos, nes parengimo tikslas yra labai svarbus ir garbingas.

Moterų klubo mitingas

Po trijų mėnesių atostogų Niujorko Lietuvių Moterų Klubas turės pirmą sezono susirinkimą rugsėjo 19 d., 2 val., po pietų, Laisvės salėje. Valdybos narės turi padarusios planų šiam sezonui ir nori, kad daugiausia susirinkusių narių aptarti šią veiklą.

Bus kavutės, pyrago ir kitų vaišių.

PIRMININKĖ

(36-37)

LLD 185 kp. nariams

Mūsų susirinkimas įvyks antradienį, rugsėjo 11 d., 2 val., po pietų, Laisvės salėje. Visi nariai ir narės raginami dalyvauti. Turime pasitarti apie kuopos veiklą ir ateities planus. VALDYBA

Tarptautinis liaudies piknikas

Sekmadienį, rugsėjo 9, rusų Arrow Farmoje, Monroe, N. Y., įvyksta visų tautų liaudies piknikas marksistinio "Daily World" naudai.

Piknike bus graži meninė programa. Taipgi norintieji galės kristaliniame ežere pasimaudyti, valtimis plaukioti.

Norintieji vykti piknikan autobusais ar automobiliais kreipkitės pas Joną Grybą, VI. 6-4774 arba į "Laisvę" 641-6887.

J. G.

Margaritai Valilionienei

Miami, Fla.

Reiškiame giliausią užuojautą jos giminėms, artimiesiems bei draugams. Su jos mirtimi netekom žymios veikėjos.

M. ir A. PETRIKAI
BROOKLYN, N. Y.

REP.

REP.

REP.

REP.

REP.

REP.

REP.

REP.

REP.

REP.

REP.

REP.

REP.

REP.

REP.

REP.

REP.

REP.

REP.

REP.

Pramogų Kalendorius

RUGSĖJO 16 D.

Waterbury, Conn., LLD 28 kuopa rengia spaudos naudai pikniką 103 Green Street salėje. Bus pietūs, meninė programa.

RUGSĖJO 30 D.

Laisviečių atidarymas "Laisvės" vaju ir pagerbimas mūsų išdininko WALTERIO KERŠULIO jo 85-mečio sukakties proga. Laisvės salėje, 102-02 Liberty Avenue, Ozone Park, New York.

SPALIO 21 D.

Niujorko Lietuvių Moterų Klubas minės 650 metų Vilniaus miesto sukakties, Laisvės salėje, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y.

SPALIO 28 D.

"Laisvės" fondui pietūs įvyks spalio 28 d., 1 val. po pietų, Hartford, Conn. Ruošia: L. M. Klubas ir Laisvės choras. Bus graži meninė programa ir geri pietūs už prieinamą kainą.

LAPKRIČIO 11 D.

"Laisvės" metinis koncertas. Prašome apylinkės kolonijų tą dieną laikyti laisvą.

TARP LIETUVIŲ

Nelės ir Povilo Ventų abu sūnūs nusitarė pamatyti pasaulį. Povilas jaunasis dabar randasi Aliaskoje, o Konradas Floridoje.

Linkime jiems laimingai "pavandratuoti".

Praėjusį penktadienį gražiai buvo paminėta Stasio ir Teresės Simų iš Jamaica, L. I., 50 metų vedybinio gyvenimo sukaktis. Tai įvyko V. Belecko (Winter Garden) salėje. Žmonių buvo daug ir ypatingai gražu buvo matyti tiek daug jaunimo. Bet apie visą pobūvį pranešime kitame numeryje.

Telefonu pranešė Mildred Stensler, kad įgimetė New Jersey gyventoją Elžbietą Skučienę, kuri paskutiniu laiku gyveno Burlington, N. J., mirė ir bus palaidota penktadienį, rugsėjo 7 d. Užuojauta Skučienės šeimai ir artimiesiems.

IEVA

Mirus

Margaritai Valilionienei

Miami, Fla.

Reiškiame giliausią užuojautą jos giminėms, artimiesiems bei draugams. Su jos mirtimi netekom žymios veikėjos.

M. ir A. PETRIKAI
BROOKLYN, N. Y.

Mirus

Petrui Bieliauskui

Reiškiame giliausią užuojautą dukrai ir žentui Albinai ir Charles Whelan, seserims P. Collins ir V. Milinkevičienei ir visiems kitiems artimiesiems bei draugams.

E. N. JESKEVIČIŪTĖ
J. STURBA

AMELIA YOUNG
OLGA MARGOS

ANNE YAKŠTIS